

laiškai lietuviams

SPALIS 1996 OCTOBER

PASKUTINIAI EGZAMINAI	289	Juozas Vaišnys SJ
IŠ LIETUVOS BAŽNYTINĖS PROVINCIJOS	292	Jonas Boruta SJ
TRUPUTIS DOGMŲ ISTORIJOS	297	Vytautas Bagdanavičius MIC
NUO SAULĖTEKIO IKI SAULĖLYDŽIO	300	Antanas Saulaitis SJ
TIKĖJIMO TIESOS	305	Zita Storpirštienė
JO ŽODIS TURI ATNAUJINTI PASAULĮ	308	Chiara Lubich
MŪSŲ KELIONĖ	310	Agnietė Jankauskienė
LIGONIŲ LANKYMAS	312	Vilautė Pocienė
BROLIS JONAS BANDŽIUKAS	316	Kun. Jonas Boruta SJ
SU MEILE JŪSŲ SIELAI	317	Viktorija Žilinskaitė
KALBA	219	Juozas Vaišnys SJ
TĖVYNĖJE	321	Marija A. Jurkutė
ŠYPSULIAI	323	Red.
TRUMPAI	324	Juoz. M.

Šis numeris iliustruotas dail. Zuzanos Pranaitytės skulptūros darbų nuotraukomis.

Viršelio piešinys — dail. Gražinos Didelytės.

Skyrių vinjetės — dail. Rimanto Dichavičiaus.

Lietuviškas raidynas—Jono Bogutos.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (ISSN 301-540)— LETTERS TO LITHUANIANS is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$15.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to Laiškai Lietuviams, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

Paskutiniai egzaminai

Juozas Vaišnys SJ

Turbūt kiekvienas žmogus savo prigimtyje jaučia kažkokį raginimą ir priminimą ieškoti tiesos, ieškoti Dievo. Jeigu nuoširdžiai ieško – randa. Žmogus taip pat gerai supranta, kad, Dievą suradus, galima Jį vėl prarasti. Kad taip neatsitiktų, reikia Jam paklusti, laikytis Jo įsakymų. Bet, tik apie tai pagalvojus, kartais pradeda svaigti galva. Juk tiek tų įsakymų, patarimų, nurodymų! Argi jam bus įmanoma jų visų laikytis? Ir ateina žmogui mintis, ar nebūtų galima padaryti kokią nors tų Dievo įsakų ir Kristaus patarimų santrauką, ar negalima būtų juos suvesti į kelis pagrindinius įsakymus, kad juos vykdydamas žinotum, jog vykdai visus Dievo ir Kristaus mokslo reikalavimus. Mes irgi žinome, kad po mirties teks stoti į Dievo teisimą – išlaikyti paskutiniuosius egzaminus. Jeigu mokinys iš anksto žinotų, iš ko mokytojas jį egzaminuos, be abejo, gerai pasiruoštų ir egzaminus puikiai išlaikytų. Bet ar mes neturime Dievo įsakymų ir viso Kristaus mokslo santraukos? Ar mes nežinome, iš ko būsime egzaminuojami? Užtenka atsiversti Mato evangeliją, ir viskas paaiškės.

Dailininkė Zuzana Pranaitytė (sesuo Augustina) prie savo iš marmuro sukurtos pal. Jurgio Matulaičio skulptūros.

Kai vienas fariziejus paklausė, koks yra didžiausias įsakymas Įstatyme, Kristus jam atsakė: „Mylėk Viešpatį, savo Dievą, visa savo širdimi, visa savo siela ir visu protu. Tai didžiausias ir pirmasis įsakymas. Antrasis į jį panašus – mylėsi savo artimą, kaip pats save“. Štai visų įstatymų santrauka – *Dievo ir artimo meilė!*

O iš ko mes būsimė egzaminuojami, taip pat ten aiškiai pasakyta. Kristus sako, kad paskutinio teismo dieną vieni bus sustatyti dešinėje, kiti kairėje. Tada teisėjas tars tiems, kurie yra dešinėje: „Eikite, mano Tėvo palaimintieji, paveldėkite jums nuo pasaulio ikūrimo prirengtą karalystę, nes buvau išalkęs, ir jūs mane pavalgydinate, buvau ištroškęs, ir jūs mane pagirdėte, buvau svečiais, ir jūs mane priėmėte, ligonis, ir jūs mane aplankėte“. Tuomet teisieji Jam sakys: „Viešpatie, kada mes Tave matėme alkana, ar trokštantį, ar ligonį, ir Tau pagelbėjome?“ Teisėjas jiems atsakys: „Iš tikrųjų sakau jums, kiek kartų jūs tai padarėte vienas šitų mano mažiausiųjų brolių, man padarėte“. O esantieji kairėje bus pasmerkti dėl to, kad jie tokiose pat aplinkybėse nepadėjo savo artimui, tiems mažiausiems Kristaus broliams ir sesėms (plg. Mt 25, 31-46).

Štai koks pats didžiausias įsakymas, štai iš ko mus Kristus egzaminuos ir teis! Artimo meilė yra pats didžiausias ir pagrindinis Dievo įsakymas ir viso Kristaus mokslo turinys. Galvodami apie artimo meilę, mes neturime žiūrėti, ar tas žmogus man yra simpatiškas, ar nedraugiškas; ar jis man ką gero padaręs, ar gal mane smarkiai ižeidęs. Jį turim pirmiausiai mylėti dėl to, kad Dievas jį myli. O Dievas myli visus: ir priešus, ir draugus; ir šventuosius, ir nusidėjėlius. Kiekvienas žmogus yra Dievui brangus, jis turi būti toks ir mums, jei mes norime būti ištikimi Dievo sekėjai. Kiekviename žmoguje vienu ar kitu būdu pasireiškia dievybė, tad jeigu mes

mylime žmogų, mylime ir Dievą, mes tada gyvename su Dievu.

Apsižvalge aplinkui ir pasižiūrėję į save, deja, pamatysime kad artimo meilės dabar pasaulyje tiek maža. Kartais tikrai atrodo, kad žmogus žmogui vilkas, kad jis kitų sąskaiton rūpinasi tik savimi. Jis tartum tas Senojo Testamento Kainas, paklaustas Dievo apie Abelį, šaltai atsakė: „Ar aš savo brolio sargas?“ (Pr 4,9). Man jis nerūpi, tegul kiekvienas pasirūpina pats savimi. Ir mes ne tik dažnai nusidedame, artimui nepagelbėdami, bet ne rečiau nusikalstame jam kenkdami, jį niekindami, apkalbėdami, šmeiždami. Esame linke į kiekvieną žiūrėti tik iš juodosios pusės. Pastebime net mažiausias kito klaidėles, bet dažnai visai nematome jo gerų savybių, o kartais net ir tikro heroizmo.

Kartą paskaitininkas, kalbėdamas šia tema, pakabino ant sienos didelį balto popieriaus lapą ir jo viduje pažymėjo pieštuku mažą juodą tašką. Tada paklausė paskaitos klausytojus: „Ką jūs čia matote?“ Visi vienu balsu sušuko: „Juoda taška!“ – O, taip aš ir maniau, – tęsė lyg pasipiktinęs kalbėtojas, – jūs matote tik tą mažą juodą tašką, o nematote didelio balto popieriaus lapo!“ Taip yra visur gyvenime – žmogus tuoj kitame pastebi net mažiausią krislelį, bet nenori matyti jo gerų ypatybių, gerų darbų ir gerų norų.

Be abejo, kiekvienam ne kartą teko būti laidotuvių koplyčioje, kai paskutinį vakarą susirenka su velioniu atsisveikinti jo draugai ir pažįstami, ypač jeigu mirusysis buvo žinomas visuomenėje asmuo. Ir prasideda ten atsisveikinimo kalbos! Kiek ten panegirikų susilaukia velionis! Kiekvienas kalbėtojas stengiasi iškelti jo gerąsias savybes, jo pavyzdinę gyvenimą, visuomeninę veiklą, kartais jį padarydamas beveik šventuoju. O kai prisimeni, kad dar tik prieš keletą savaitių tie patys kalbėtojai tą žmogų kritikavo, menkino jo dar-

Iš Lietuvos Bažnytinės Provincijos kūrimo istorijos (Tęsinys)

Jonas Boruta SJ

Krikštydami Lietuvą Vytautas ir Jogaila padarė viską, kad naujai įsteigtų Vilniaus ir Žemaičių vyskupijų teisinė padėtis būtų sutvarkyta pagal įprastinę Romos Kurijos praktiką – t.y. būtų tiesiogiai pavaldžios popiežiui. Įkurti nepriklausomą LDK katalikų metropoliją su centru Vilniuje bei sufraganinėmis Žemaičių ir Lucko vyskupijomis Vytautas nebespėjo ir tik po jo mirties Lietuvos vyskupijos pamažu pateko Gniezno arkivyskupo įtakon. Dar 1931 metais Pr. Penkausko išsakyta mintis nekvestionuojama ir šiandien: “Tikrai yra žinoma, kad Vilniaus vyskupas, nežiūrint lenkų reikalavimo dėl priklausymo Gniezno metropolijai, XV amžiuje nedalyvavo lenkų provincijų sinoduose, nors jis buvo teoretiškai priiskaitomas prie tos provincijos, kuri Konstanci-

jos susirinkimo (1415 m.) buvo priskirta prie vokiečių tautos”.¹⁴

Galima teigti, kad paskutiniais savo gyvenimo metais Vytautas tikėjo, kad Lietuvos bažnyčios nepriklausomybę nuo kaimyninės Lenkijos bažnytinių struktūrų galima apginti gaunant sau, o kartu ir Lietuvai karaliaus vainiką. Šis Vytauto planas nebuvo realizuotas. Tai paliko skaudžias pasekmes ne tik Lietuvos Valstybei, bet Bažnyčiai Lietuvoje. Z. Ivinskis čia išvelgia Lietuvai skaudžios tradicijos genezę:

“Paskutiniame savo valdymo dešimtmetyje Vytautas daug rašė Romon, net ne savo valstybės reikalais. Pavyzdžiui, 1427 jis prašė popiežių Martyną V paimti savo globon ir ginti nuo

bus, nesigailejo grubių apkalbų, tai pagalvoji, ar čia nėra bjauri veidmainystė? Nebūtinai. Mat kai jis buvo gyvas, kai dirbo ir bendravo kartu su kitais, gal toje pačioje organizacijoje, toje pačioje darbovietėje, savo pasiekimais ir pasisėkimais bendradarbiams neretai sukeldavo pavydą. Jis jiems buvo konkurentas, užtat ir stengdavosi jo gerus darbus, jo dorybes užtemdyti, sumažinti ar visai paneigti. O dabar, kai jis guli karste, nėra ko jam pavydėti, jis jau niekam daugiau nebus konkurentas, niekam neatsistos skersai kelio. Pirmiau į jį buvo žiūrima smulkmenose besiknibinėjančiu ir dulkelių ieškančiu analitiniu žvilgsniu, o dabar pažvelgiama į jį iš toliau visą apimančiu sintetiniu žvilgsniu. Ir pamatoma, ir įsitikinama, kiek tame žmogui buvo gero! Tad reikėtų tokiu žvilgsniu vertinti kiekvieną žmogų ne tik laidotuvių koplyčioje, bet kasdieniniame gyvenime, kai su juo dirbame, susitinkame, bendraujame.

Reikėtų mums užmiršti tą knibinėjimąsi smulkmenose ir žvelgti sintetiniu žvilgsniu ne tik į atskirą žmogų, bet ir į šeimą, organizaciją, įvairius gyvenimo reiškinius ir net į Kristaus įsteigtą Bažnyčią. Tik toks žvilgsnis atvers mūsų akis tikram menui ir grožiui, tikrai kiekvieno asmens ar daikto vertei.

netikėlių Rygos kapitulą ir Bažnyčią. Šitaip mezgėsi vytautinės Lietuvos santykiai su Apaštalų Sostu. Bet jie vėl sutriko, kai prasidėjo Lenkijoje audra dėl Vytauto karūnos. Iš pradžių Martynas V nebuvo priešingas Vytauto karūnacijai. Bet popiežiaus nusistatymas keitėsi naujai lenkų, kurių nuopelnai Lietuvą krikštijant Romoje buvo labai aukštai vertinami. Kancleris Zbigniewas Olesnickis, kuris buvo didžiausias Lietuvos karūnos priešas, sugebėjo Romoje perstatyti, kad Vytauto karūnavimasis reikš didelį nuostolį katalikybei rytų Europoje. Iš Krokvos Romon rašyti laišškai rodo, kad Kurija buvo graudinama ir gąsdinama. Lenkams iš tiesų atrodė, kad Vytauto pastangos Lietuvą pakelti į karalystės rangą gali reikšti 1401 Vilniuje ir 1413 Horodlėje užsimezgsios unijos galą.

Priimdamas lenkų prašymą ir rišdamas Lietuvą su Lenkija, Martynas V Vytautui draudė karūnuotis. 1430 m. rugpjūčio 5 d. jis prašė imperatorių Zigmantą Liuksemburgietį vainikavimo klausimą atidėti, o pačios karūnos nesiūsti. Popiežius patarė, kad pusbroliai kreiptųsi į jį Romon, nes tas reikalas esąs dar nepribrendęs ir kelias neramumus. Vytautas savo karūnos klausimu Romon buvo nusiuntęs ir savo pasiuntinius: Petrą Gedgaudą (Sienko) su Šediboru Valinuntaičiu. Bet Martynas V, lygiai dvi savaites prieš Vytauto mirtį, 1430 m. spalio 13 d. išpėjo atskirus vyskopus, kad stotų prieš Vytauto norą karūnuotis. Jam pačiam jis taip pat buvo rašęs, drausdamas užsidėti karūną.

Pirmą kartą lietuvių ir lenkų santykiuose nuo lenkų nepriklausomas Lietuvos valstybės žygis Romai buvo perstatytas, kaip pavojus krikščionybei Rytų Europoje. Lenkams vis stipriau ėmus kalbėti vad. "susibroliavusiųjų" bei susijungusiųjų tautų vardu, ir vėliau, kai lietuviai norėjo eiti savitu keliu, Vatikane buvo dėstomas pavojus katalikų tautų vienybei. Net tokiam Žemaičių vyskupui Paliulioniui XIX

Gydytojos Steponaitienės portretas.

Zuzana Pranaitytė

amž. gale, kai brendo lietuvių tautinė sąmonė, pavyzdžiui, atrodė, jog skyrimasis nuo lenkų reiškias bendro fronto prieš pavojingą pravoslavimą ir "Moskoliną" ardymą. Tik unijoje su Lenkija jaunutę "Kauno Lietuvą" po 1-jo pasaulinio karo teįsivaizdavo ir iš Romos atsiųstas arkivyskupas Zecchini. Pirmieji ryškūs tokio nusistatymo ženklai yra aptinkami jau Vytauto valdymo pabaigoje, kai popiežius Martynas V bandė didįjį Lietuvos kunigaikštį su laikyti nuo karūnacijos. Apaštalų Sostas tai darė Bažnyčios labui. Šiaip ar taip, Lenkija jau buvo pasiėmusi Lietuvos krikščionijos aureolę, ir neofito purkštavimas prieš Karalystę-Koroną galėjo sukelti abejonių, kai kryžiuočiai buvo

ties daug priskleidę apie Lietuvą paskalų.”¹⁵

Galime tvirtinti, kad nors Vytauto Didžiojo pastangos sudaryti atskirą Lietuvos katalikų metropoliją ir nebuvo sėkmingos – tačiau jis (kartu su Jogaila) įkūrė dvi Lietuvos vyskapijas, nepriklausomas nuo kaimynų kraštų bažnytinių provincijų. Tuo buvo tęsiama nuo Mindaugo laikų einanti Lietuvos bažnytinės politikos tradicija. Z. Ivinskio žodžiais tariant:

“Mindaugo pastangos ne tiktai lietuvių tautą apkrikštyti, bet ir įkurti atskirą Lietuvos bažnytinę provinciją pasiliko kelrodžiu ir tolimesnėms kartoms (...) Patys didieji kunigaikščiai (Gediminas, Kęstutis, Algirdas) nuolat vedė derybas dėl krikšto. Gimdavo įvairių projektų, bet vokiečių ordino užmačios, iš kurių Mindaugas tik su Romos pagalba galėjo išsisukti, vis stodavo skersai kelio. Vienas iš tų projektų buvo įvykdytas, kai Jogaila tapo Lenkijos karaliumi (1386). Jisai su Vytautu pasekė pirmojo Lietuvos karaliaus pėdomis: abu patys krikštijosi ir įsakė visai tautai krikštytis (1387). Abu kūrė ir pirmąsias bažnyčias. Jie tapo ir tikrieji Lietuvos Bažnyčios organizatoriai”.¹⁶

*Taigi Vytautą ir Jogailą
teisėtai galime vadinti Lie-
tuvos bažnytinės provinci-
jos kūrėjais ir karaliaus
Mindaugo bažnytinės poli-
tikos tradicijų tęsėjais.*

Tai, kad jų siektas tikslas nebuvo pasiektas nei jų laikais, nei vėlesniais šimtmečiais iki pat 1926 metų, Lietuvai skaudžios istorinių įvykių grandinės pradžia. Jei XV-XIX amžių Lietuva būtų turėjusi savą bažnytinę provinciją, būtume turėję galimybę didesnei pažangai lietuviškos krikščioniškosios kultūros srityje, t.y. Evangelijos inkultūracija į lietuviškąją kultūrą, turbūt būtų buvę lengviau spręsti ir valstybingumo, ir kultūros, ir tautines problemas mūsų krašte. Tarptautinėje plotmėje Lietuva tapo

“terra incognita” – nepažįstama, nežinoma žemė. Tokios Lietuvos padėties liudijimų iš Vatikano archyvų Lietuvos vyskupų skyrimų bylų yra nemaža suradęs Z. Ivinskis. Jis rašo, kad apie tokius vyskupų paskyrimus mus informuoja šalia *Acta Miscellanea* dar ir *Acta Camerarii* ir *Acta Vicecancellarii* įrašai Vatikano archyvo *Acta Miscellanea* I tome. 1422 m. gegužės 4 d. perkeltant Medininkų vyskupą Motiejų į Vilniaus dieceziją, buvo pasakyta: “*Translatus est Matthias Episcopus Mednicensis ad ecclesiam Wilnensem in Polonia*”. Tad jau XV amžiaus pradžioje, dar Vytauto laikais, prasidėjo – vėliau vis dažniau pasikartojęs – Lietuvos neskyrimas nuo Lenkijos. Toks Lietuvos ir Lenkijos liejimas krūvon, t.y. Lietuvos laikymas Lenkija, dar labiau išryškėjo XVI-XVIII amž., kai jungtinės respublikos priekyje stovėjo vienas karalius, pas kurį Varšuvon abiem kraštam būdavo siunčiamas bendras nuncijus. Perkeltant Kijevo vyskupą Mikalojų Viežgailą į Žemaičius, 1531 m. vasario 15 d. *Acta Miscellanea* XVII tome (f. 183v) yra užrašyta: “*ad Ecclesiam Mednicensem in Luthuania*”, turint galvoje Lithuania. O 1492 m. balandžio 11 d. skiriant Albertą Taborą Vilniaus vyskupu, aktuose yra užrašyta “[*Dioecesis*] *Vilnensis in Scotia*”. Čia jau aiškiai matyti konsistorijos sekretorių klaida.¹⁷

Vėlesniais amžiais tiesioginių bandymų įsteigti Lietuvos bažnytinę provinciją tarsi ir nebesutinkame. Nebent tokiais bandymais galėtume laikyti P. Jatulio aprašytas dramatiškas varžybas dėl žemaičių vyskupo sosto tarp lietuvio Merkelio Giedraičio ir lenko Gnieszno arkivyskupo seserėno Jokūbo Voroneckio 1574-1575 metais arba 8 metus trukusią kovą į Vilniaus vyskupo sostą, neįsileidžiant lenko Lucko vyspuko Bernardo Maciejovskio. Šis Lucko vyskupas po ilgos kovos buvo nukeltas į Krokvą, o Vilnius gavo lietuviškai kalbantį vyskupą Benediktą Vainių (Voiną)¹⁸. Tik XVII amžiaus pabaigoje, Lietuvai patenkant į Rusijos carų “globą”, Vilniaus vyskupas Ignas Masals-

kis bei buvęs jo pagalbininkas, vėliau Mogiliovo arkivyskupas ir Vilniaus vyskupas Stanislovas Sestrencevičius bandė siekti Lietuvos pirmo titulo, tačiau tuose siekimuose artimai bendradarbiaudami su Lietuvos pravoslavintojais ir rusintojais Rusijos carais. Šie pastarieji ne tik kad nenorėjo stiprinti Lietuvos Katalikų bažnyčios struktūrą, bet net du kartus bandė panaikinti buvusios LDK sostinės Vilniaus vyskupiją: carienė Jekaterina II 1796 metais panaikino šią vyskupiją, ją prijungdama prie Livonijos vyskupijos, bet po poros metų caro Povilo I ji buvo iš naujo atkurta. Rusijos carų imperijos saulėlydžio epochoje 1902 metais vėl buvo užsimota panaikinti garbingą praeitį ir tradicijas primenančią Vilniaus vyskupiją, tačiau šio plano realizavimą sutrukdė 1905 metų revoliucija. Apie tai galime plačiau sužinoti iš tik ką išleistos E. Vidmanto knygos¹⁹.

Šimtametėms svajonėms – pagaliau įsikurti tiesiogiai pavaldžią Apaštalo Sostui Lietuvos bažnytinę provinciją – išsipildyti buvo lemta tik po 1918 metų vasario 16-tosios aktu paskelbto Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo.

Deja, tuo metu tai buvo Lietuvos valstybė be savo sostinės religinio centro Vilniaus. Niūrias 1925 metų Lietuvos bažnyčios ir valstybės veikėjų nuotaikas Lietuvos bažnytinės provincijos kūrimo išvakarėse perteikia vyskupas Justinas Staugaitis savo atsiminimuose:

“Lenkijos ministeris Grabskis jau sėdėjo Romoj ir tarėsi su Vatikanu dėl konkordato. Mūsų politikams parūpo, ką Vatikanas lenkams pasakys ginčijamų teritorijų klausimu. Kas bus su Vilnium, kurį lenkai juk yra iš mūsų užgrobę? Tatai ir buvo akstinas, kurį ir mūsų politikai suprato, jog jau metas ir mums pasirūpinti konkordatu. Todėl delegatūros pasiūlymas tartis dėl konkordato mūsų Vyriausybės buvo palankiai priimtas.

Buvo sudaryta komisija, jei neklystu iš trijų asmenų. Komisija susitarė su delegatūra ir

įvyko bendras posėdis. Posėdžiui prasidėjus, Karvelis kategoriškai pateikė klausimą: ar Šv. Sostas pripažįstas Vilnių Lietuvai? Į tai delegatas atsakė, kad ne Šv. Tėvo dalykas valstybėms skirstyti teritorijas. Apaštalo Sostui rūpi Bažnyčios reikalai ir jis dėl jų tariasi su atitinkamomis valstybėmis, kurios vieną ar kitą teritoriją valdo. Jei kada atgausite Vilnių, sakė jis, Apaštalo Sostas tarsis su jumis dėl Bažnyčios reikalų sutvarkymo tame krašte. Kol jūs Vilniaus neturite, su jumis negalima dėl jo kalbėtis.”²⁰

Tačiau ir be Lietuvos bažnytinio ir religinio gyvenimo centro Lietuvos bažnytinės provincijos steigimas buvo būtinas žingsnis, normalizuojant per ilgus šimtmečius nepalankiai Lietuvos žmonėms susiklosčiusią situaciją. Vysk. J. Staugaitis taip aprašo tolesnius žingsnius atkuriant Lietuvos bažnytinį gyvenimą:

“1925 m. rudenį pasiekė mus gandas, kad Lietuvos vizitatoriumi skiriamas arkivysk. Jurgis Matulevičius, Vilniaus vyskupas. Jis, kaip žinoma, turėjo palikti Vilniaus sostą dėl lenkomanų politikų agitacijos.

Naujojo vizitatoriaus išmintis ir dorybės pas mus buvo gerai žinomos, todėl tą paskyrimą Lietuvos katalikai priėmė džiaugsmingai. Net vadinamieji kairieji, kurie Lietuvoje vedė atkaklią kovą prieš Katalikų Bažnyčią, prieš arkivysk. Jurgio asmenį ne ką tegalėjo pasakyti.

Naujasis vizitatorius tuoj pradėjo rūpintis Lietuvos bažnytinės provincijos įsteigimu. Tatai ir buvo jo pagrindinis atvykimo pas mus tikslas.

Pirmiausia reikėjo numatyti diecezijų skaičių ir nustatyti jų ribas. J.E. vizitatorius kalbėjosi ir tarėsi su dvasininkais ir su pasauliečiais inteligentais. Prieita išvada, kad Lietuvoje, neskaitant okupuoto Vilniaus, turėtų būti bent penkios diecezijos: Kauno metropolija ir keturios vadinamosios sufraganijos. Klaipėdos

kraštas, kaip autonominis vienetas, turėtų sudaryti praelatum nullius (lot. – atskirą prelatūrą), nes jis per mažas, kad galėtų turėti atskirą dieceziją. Diecezijoms ribas nustatyti vizitatorius pavedė vysk. Skvireckui. Kokie šiuo reikalu buvo vizitatoriaus ir vysk. Skrivecko pasitarimai, rašančiajam šiuos žodžius nėra žinomi. Tiek žinoma, jog galų gale prieita išvada, kad Lietuvos bažnytinę provinciją sudarys šios diecezijos: Kauno metropolija su arkivyskupo sostine Kaune, Telšių vyskupija su vyskupo sostine Telšiuose, Panevėžio diecezija su sostine Kaišiadoryse, Klaipėdos prelatūra numatyta pavesti valdyti Telšių vyskupui.

Tas projektas pateiktas Apaštalo Sostui ir gautas patvirtinimas. Šiame suskirstyme ypatingas ribas gavo Kaišiadorių vyskupija. Jai teko siaura ir ilga nuokarpa Vilniaus diecezijos, kurios dalys buvo šioje vadinamosios demarkacijos linijos pusėje. Tuo būdu buvo norima pabrėžti, kad Lietuva neatsižada Vilniaus, kad to krašto reikalai net Bažnyčios srityje bus tinkamai sutvarkyti, kai okupantai pasitrauks iš mūsų sostinės.”²¹

Šios paskutiniosios žaizdos užgydymas – Lietuvos sostinės Vilniaus juridinis inkorporavimas į Lietuvos bažnytines administracines struktūras – buvo atliktas tik antrą kartą atkūrus Lietuvos respublikos nepriklausomybę, t.y. 1990 metų kovo 11 d. Lenkų tautybės popiežiaus Jono Pauliaus II 1991 metų gruodžio 19 dienos dekretu Lietuvos teritorijoje įkūrus dvi bažnytines provincijas: Vilniaus ir Kauno. Tuo buvo vainikuotos ilgų šimtmečių Lietuvos valdovų, ganytojų-vyskupų ir tikinčiosios visuomenės pastangos ir lūkesčiai.²²

* * * * *

Išnašos

1. Europäische Bischöfe planen Gedenkjahr für hl. Adalbert: L'Osservatore Romano Deutsche Ausgabe 26 April 1967 Nr. 17 P.1.

2. Gudavičius E. Lietuvos vardas XI-XII a. I pusės šaltiniuose: Lietuvos TSR Mokslo akademijos darbai T. III Vilnius 1983.

3. Kačinskis St. San Meinardo vescovo apostolo della Lettonia (11186-1196). Tipografia Vaticana 1993.
4. Jatulis P. Pastangos įsteigti Lietuvos Bažnytinę Provinciją nuo Mindaugo laikų: LKMA Suvažiavimo darbai X Roma 1961 P. 127.
5. Ivinskis Z. Lietuvos ir Apaštalo Sosto santykiai amžių bėgyje (iki XVIII amžiaus galo): LKMA Suvažiavimo darbai IV Roma 1961 P. 127.
6. Gidžiūnas V. Katalikų Bažnyčia Lietuvoje. I Didžiojoje Lietuvos kunigaikštijoje: Lietuvių enciklopedija XV Bostonas 1968 P. 132.
7. Ivinskis Z. Lietuvos ir Apaštalo Sosto santykiai amžių bėgyje (iki XVIII amžiaus galo): LKMA Suvažiavimo darbai IV Roma 1961 P. 128.
8. Marma A. Lietuvoje krikščionybę įvedė Mindaugas. Čikaga 1986 P. 44.
9. Rabikauskas P. Lietuvos krikšto aplinkybės: LKMA Suvažiavimo Darbai Roma 1990 T. XIII P.101.
10. Ivinskis Z. Lietuvos krikšto problema: Aidai 1966 P. 363.
11. Relationes status diocesum in Magno Ducatu Lituaniae. Romae 1971 T. 1 P. XXV išn 22.
12. Rabikauskas P. Lietuvos krikšto aplinkybės: LKMA Suvažiavimo darbai XIII Roma 1990 P. 102-103.
13. Krahel T. Die anfängliche Organisation der Kirche in Litauen: La Cristianizzazione della Lituania Citta del Vaticano 1989 P. 164.
14. Penkauskas Pr. Vytauto Didžiojo nuopelnai dvasinės kultūros srityje. Kaunas 1931 P. 32.
15. Ivinskis Z. Lietuvos ir Apaštalo Sosto santykiai amžių bėgyje (iki XVIII amžiaus galo): LKMA Suvažiavimo darbai IV Roma 1961 P. 132-134.
16. Ivinskis Z. Mindaugo krikštas: Rinktiniai raštai IV Roma 1987 P. 44.
17. Ivinskis Z. Lietuvos ir Apaštalo Sosto santykiai amžių bėgyje (iki XVIII amžiaus galo): LKMA Suvažiavimo darbai IV Roma 1961 P. 135.
18. Jatulis P. Pastangos įsteigti Lietuvos Bažnytinę Provinciją nuo Mindaugo laikų: LKMA Suvažiavimo darbai X Roma 1984 P. 174-179.
19. Vidmantas E. Religinis tautinis sąjūdis Lietuvoje XIX a. antroje pusėje – XX a. pradžioje. Vilnius 1995 P. 137-139.
20. Staugaitis J. Mano atsiminimai. Vilnius 1995 P. 283.
21. Staugaitis J. Mano atsiminimai. Vilnius 1995 P. 283.
22. Kardinolo Angelo Sodano laiškas Kauno arkivyskupui, Lietuvos Vyskupų konferencijos pirmininkui kardinolui Vincentui Sladkevičiui: Katalikų kalendorius žinynas 1993 Vilnius p. 152.

TRUPUTIS DOGMŲ ISTORIJS

(Pirmasis visuotinis Bažnyčios susirinkimas)

Vytautas Bagdanavičius MIC

3. Kristaus–Dievo klausimas

Kristus savo esme ir savo dieviška jėga jau reiškėsi prieš šį pirmąjį Bažnyčios susirinkimą. Ne šio susirinkimo reikalas buvo įsteigti Bažnyčią. Tačiau jo uždavinys buvo pagrindinę krikščionišką tiesą, kad Dievas yra priėmęs žmogaus prigimtį, įvesti į žmonijos protinį žodyną. Žmogaus protas, kaip dvasinė jėga, veikia pagal savo natūralias galias. Ir tas protas turi teisingą sąvoką apie tai, kad Dievas yra anapus to, kas yra bet kas kitas. Kristaus dieviška ir žmogiška prigimtis nesutelpa vien natūraliai suprastoje nei Dievo, nei žmogaus prigimtyje. Dėl to Kristus, kaip istorinis faktas ir pati krikščionybė, reikiamai suprasta, iššaukia žmogaus protingumą iš vien natūralios jo reikšimosi srities ir tuo būdu, žinoma, nepaprastai praplečia žmogaus protingumą. Šiuo atžvilgiu pirmasis visuotinis Bažnyčios susirinkimas yra ypatingos vertės.

Kristaus esmės klausimas kilo krikščionybės mokytojų tarpe. Tarp jų pažymėtini du: Lucijanas iš Antiochijos ir Paulius iš Samosatos. Šio pastarojo tezė buvo, kad Dievas negali žemėje reikštis kaip substancija. Taigi Kristus negalėjo būti Dievas. Kitas mokytojas Lucijanas, nors manė, kad Kristus yra Dievo Žodis, tačiau taip pat laikėsi pažiūros, kad Dievas negali žemėje reikštis kaip substancija. Jis neturėjo kitos išeities, kaip Kristų laikyti Dievo kūrinium, nors ir sukurtu pirma visų kitų kūrinų. Bet kadangi jis buvo Dievo Žodis, tai jis turėjo kitą esmę. Jis buvo intelektualinis ir dvasinis principas.

Šiuo mokslu persiėmė jaunas kunigas, Šv. Rašto studijuotojas Arijus. Jis įsitikino, kad

Kristus, Kaip Dievo Žodis, turi dievišką elementą, bet savo esme nėra Dievas. Savą pažiūrą jis išdėstė poemoje, skirtoje Aleksandrijos vyskupui Euzebijui. Iš poemos aiškėja, kad Arijus tokiu būdu norėjo stipriai pasisakyti už amžino Dievo vientisumą ir paprastumą (Encyclopedia Britannica, Vol. 2., p. 360). Euzebijus iš tos poemos sukūrė tikėjimo dėsnius.

Žmogaus protas, be abejo, turi teisę į istorinio Kristaus supratimą. Jei protas to nepasiektų, Kristus pasiliktų šalia protinio žmogaus veikimo. Kai žmogaus protas negali paneigti Kristaus buvimo ir veikimo fakto, jis turi iš to padaryti atitinkamas išvadas. Tačiau, antra vertus, negalima laikyti protingu priėjimu prie šios problemos tokio galvojimo, kuris, susitikdamas su natūraliai neišaiškinamais Kristaus veiksmais ir pasisakymais apie save, kaip Dievą, numotų į tai ranka ir stengtųsi tai išaiškinti vien natūraliam protui prieinamu būdu, būtent Kristaus nelaikyti pilnaprasmiu Dievu. Tokiu keliu buvo nuėjęs Arijus.

Kai Euzabijus iš Nikomedijos Arijaus mokslą pristatė Bažnyčios susirinkimui, kilo toks didelis pasipriešinimas, kad jo raštas buvo sudraskytas. Kilo sumanymas visai neduoti kalbėti šios teorijos šalininkams. Tačiau jų tarpe buvo iškalingų žmonių. Susirinkime buvo 22 Arijaus šalininkai.

Bažnyčios susirinkimas rado galimybę išlaikyti Dievo vienumo idėją ir kartu jo asmeninį pasireiškimą žmonijos istorijoje tikra dieviška substancija. Tai jis padarė šitokiu krikščioniško tikėjimo pripažinimu:

“Tikime vieną Dievą (visagali) visų tėvą, matomų ir nematomų dalykų kūrėją. Ir vieną viešpatį Jėzų Kristų (vienintelį) Dievo sūnų,

kuris yra gimęs iš Tėvo *substancijos*, Dievas iš Dievo, šviesa iš šviesos, tikras Dievas iš tikro Dievo, gimęs, ne padarytas, tos pačios substancijos, kaip Tėvas, per kurį yra padaryta visa, kas yra danguje ir žemėje, kuris dėl mūsų žmonių ir dėl mūsų išganymo nužengė ir įsikūnijo, ir yra išizmoginės, kentėjęs ir prisikėlęs trečią dieną, nužengė į dangų, kuris taip pat ateis teisti gyvų ir mirusių, ir Šventąją Dvasią.

Tačiau tuos, kurie sako, kad kada nors jo nebuvo ir kad jis yra ištrauktas iš nieko arba iš kitokio buvimo ar kitos substancijos, žodiškai tai sakdami arba Dievo Sūnų laikydami kintamu ir galinčiu pasikeisti, tuos katalikiška ir apaštalinė Bažnyčia atskiria" (Conciliorum oecumenicorum decreta, 1969, Herder. p. 4).

Šie formulavimai mums atrodo tokie savi, nes jie sudaro mūsų krikščioniško tikėjimo išpažinimą. Tačiau jie, nors tokie paprasti, mums nepalengvina įžvelgti šių pareiškimų dangų ir žemės perveriantį naujumą. Norint suprasti jų nepaprastą reikšmingumą visai žmonijai, reikia tai tyrinėti, į juos žiūrėti ne vien kaip į natūralų mūsų protavimo pasiekimą, bet kaip į tokį naujumą, kuris yra vertas pažinti kaip tai, kas yra labai nauja ir toli siekia.

Naujos mąstymo kryptys ir galimybės, kurios čia atsидaro, liečia Dievo ir žmogaus sampratą. Dievo sampratai jos prideda tai, kad Dievo sąvoka talpina savyje asmenų bendravimą: Tėvas, Sūnus ir Dvasia. Žmogaus sampratai prideda tai, kad Dievo ir žmogaus santykiavimas yra išimamas vien tik iš padarinio ir darytojo kategorijos ir padedamas į tam tikrą tarpusavio santykiavimo kategoriją, nes Dievas jungiasi į žmonijos gyvenimą.

Dievas, įėjęs į pastovią ir nuolatinę vienybę su žmogiška prigimtimi, iš esmės ją perkeitė, pakeldamas į amžinybės aukštį.

4. Kaip šis pažinimas buvo pasiektas?

Pirmajame visuotiniame Bažnyčios susirinkime buvo priimta Kristaus atstovauta tiesa, kad jis yra Dievas. Reikia pripažinti, kad žmo-

nijai šią tiesą pažinti ir pripažinti nebuvo savaime suprantamas uždavinys. Šiam pripažinimui netiesiogiai pasitarnavo grynai protinė žmonių pastanga.

Tai buvo galvojimas, norintis Kristų suprasti vien žmogiško galvojimo kategorijoje. Arijaus filosofija Kristų norėjo suprasti reikšmingu Dievo atstovu, bet ne Dievu. Šio Bažnyčios susirinkimo tėvams nebuvo lengva iškopti taip aukštai, virš visų žmogiško protingumo galimybių. Net tie susirinkimo tėvai, kurie tikėjo Kristaus dieviškumu, nelengvai ryžosi atsisakyti savo žmogiškos filosofijos galvojimo. Būtent susirinkimui buvo pasiūlyta labiau krikščioniško tikėjimo prisilaikanti forma, kuri nenorėjo atsiriboti nuo galimybės Kristų suprasti ir kitaip. Taip Euzebijus Cezarietis pasiūlė ne taip stipriai išreikštą tikėjimo formulę, kuri vis dėlto susirinkimo nebuvo priimta. Tačiau susipažinimas su ja mums gali būti naudingas, norint suprasti šio susirinkimo diskusijų aštrumą Kristaus dieviškumo klausimu. Buvo šitoks Euzebijaus Cezariečio pasiūlymas:

"Mes tikime vieną Dievą, visagalį Tėvą, visų dalykų kūrėją: matomų ir nematomų. Ir vieną Viešpatį Jėzų Kristų, Žodį iš Dievo, šviesa iš šviesos, gyvybė iš gyvybės, pirmutinį gimusį, pirmiau už visą kūriniją, gimusį iš Tėvo pirm visų amžių, per kurį yra visa padaryta. Kuris dėl mūsų išganymo tapo kūnu ir gyveno tarpe mūsų, kentėjo ir trečią dieną buvo prikeltas, yra pakeltas pas Tėvą, sugrįš pas mus garbėje teisti gyvų ir mirusių.

Mes Tikime Šventąją Dvasią. Mes tikime, kad kiekvienas iš jų tikrai egzistuoja. Tėvas tikrai yra tėvas, Sūnus tikrai yra sūnus, Šventoji Dvasia tikrai yra šventoji dvasia, taip kaip Viešpats yra sakęs, siųsdamas savo mokinius apaštalavimui sakydamas: Eikite ir mokykite visas tautas" (Dictionaire de Theologie Catholique, II tomas).

Perskaičius šią Euzebijaus Cezariečio tikėjimo aptarimo formulę, kuri susirinkimo nebuvo priimta, mums gali atrodyti, kad šis

tikėjimo išpažinimas yra pakankamai geras, nes jis atliepia tas tiesas, kurias Kristus skelbė apie save ir kurias apaštalai per porą šimtmečių įstengė plačiai paskelbti. Tačiau susirinkimo tėvai šitokiu aptarimu nepasitenkino. Šio nepasitenkinimo priežastis buvo ta, kad jų visuomenėje buvo gyvas sąjūdis palikti nuošaly ir be atitinkamo dėmesio visą žmoniją sukrečiantį faktą, kad pats Dievas priima žmogaus prigimtį. Galima manyti, kad jaunoje krikščionybėje Kristaus dieviškumo klausimas buvo patekęs į tam tikrą užmiršimo ir apleidimo pavojų, kuris iš Bažnyčios vadovybės reikalavo sprendžiančio pasisakymo. Dėl to dar grįžkime prie formalaus šio susirinkimo tikėjimo išpažinimo, kad galėtume pajusti, kaip aštriai šis Kristaus-Dievo klausimas čia buvo diskutuojamas.

Žodžiai, kuriais susirinkimas aptaria Kristaus dieviškumą, evangelijos žodžius perkelia į filosofinį žmonijos žodyną. Kristų jie aptaria kaip “Dievo sūnų, kuris yra gimęs iš Tėvo substancijos, Dievas iš Dievo, šviesa iš šviesos, tikras Dievas iš tikro Dievo, gimęs, ne padarytas, tos pačios substancijos, kaip tėvas”. Kaip matome, šiam reikalui įvedama substancijos sąvoka. Ši sąvoka reiškia būtybės tapatumą sau pačiai. Kristaus atveju, ši sąvoka reiškia ir tai, ką mes vadiname asmeniu, tai reiškia jo tapatumą sau pačiam. Kristus nėra ko nors dalis. Bet susirinkimo tėvams čia rūpi išreikšti ne tiek Kristaus tapatumą sau pačiam, kiek jo tapatumą su Dievu.

Svarbu yra išsiaiškinti Dievo tėviškumo sampratą, nes ant jos, galima sakyti, rymo visa krikščioniška teologija. Švenčiausios Trejybės supratimas nebūtų įmanomas, paliekant nuošaly Dievo tėviškumą. Net ir kasdieninėje krikščioniško tikėjimo praktikoje Dievo tėviškumo savybė sudaro įvairių dvasinių ir mistinių priėjimų prie Dievo pagrindą. Krikščioniškoje teologijoje Dievo santykiavimas su žmonija yra įjungtas į Dievo tėviškumo sampratą. Pakanka

tik prisiminti maldą “Tėve mūsų”. Per Kristaus sūniškumą iš Dievo ir krikščionys yra įjungti į dievišką sūniškumą.

Pirmojo visuotinio Bažnyčios susirinkimo pastanga aptarti Kristų buvo iššaukta apaštalamo reikalo. Jeigu Kristus nėra Dievas, bet kas nors vienaip ar kitaip šalia Dievo, tai jis gali būti vienaip ar kitaip kintantis. Iš to išeina galimybė padaryti Kristų priklausomą įvairiems laikams ar įvairioms kultūrinėms sistemoms. Iš to yra kilusios įvairios eretiškos apraiškos, kurių ir krikščionijos pradžioje netrūko. Dėl to pastoralinės teologijos požiūriu yra vertinga šio susirinkimo tėvų Kristaus-Dievo aptartis. Ji sulaiko žmogiškas pastangas nuo galimybės kaip nors Kristų “pagerinti”. Kaip Dievas yra anapus galimybės būti kas nors kita, negu Dievas, panašiai ir Kristus yra anapus keitimosi galimybės.

Antra vertus, paliudyti tokį krikščionybės pažinimą, kurį yra padaręs šis susirinkimas, nėra be pavojų. Pripažįstant Kristų-žmogų Dievu neša su savimi pavojų prarasti Dievo transcendenciją, tai yra nužeminti Dievą iki to, kad jis būtų laikomas pasaulio dalimi. Panašiai galvojimo kryptimi yra žmonijos religijų istorijon įėjusios visokios stbarmelės, suteikiant Dievo privilegijas kokiai nors žemiškai apraiškai: akmeniui, medžiui ar vietai. O visa Senojo Testamento religijos istorija yra ne kas kita, kaip nuolatinė kova su tokiomis religinėmis sampratomis.

Tačiau jeigu pirmasis visuotinis Bažnyčios susirinkimas nuėjo tuo keliu, tai to negalima išsiaiškinti kitaip, kaip paties Dievo įsikūnijimo pasekme. Šio pažinimo kilmė toli prašoka vien tik krikščionišką visuomenę. Net tai žmonijos daliai, kuri neturi dvasinės jėgos pasisavinti tiesą, kad Kristus yra Dievas, pats Dievo įsijungimo žmonijos gyvenimui faktas nuo to nenusitola savo realybės. Ji, žinoma, žymia dalimi yra priklausoma nuo to, kiek ir kaip krikščionys sugeba save reprezentuoti pasaulyje.

Nuo saulėtekio iki saulėlydžio

Antanas Saulaitis SJ

Išvadas

Lietuviškajame trečiosios Eucharistinės maldos vertime (iš lotynų) kalbama apie tyrąją auką, aukojamą nuo aušros ligi vakaro. Angliškai sakoma “nuo rytų ligi vakarų”, o kartais geografiškai suprasta dalelytė papildoma “ir nuo šiaurės iki pietų”, kad būtų apimtos visos keturios pasaulio kryptys. Popiežius Jonas Paulius II mėgsta kalbėti apie dviem plaučiais alsuojančią Kristaus Bažnyčią, t.y. Rytų ir Vakarų.

Visuotiniškumas

Šie įprastiniai posakiai stengiasi tikintiesiems ir tikinčiuosius stebintiems priminti vieną keturių esminių Bažnyčios bruožų – visuotiniškumą (prie vienos, šventos, apaštalinės). Viena religijos istorijos keistenybių yra žodis “katalikiška”, nuo pirmųjų amžių suprantas “visuotinė” visiems laikams, visoms kultūroms, visose sąlygose, moderniais laikais neretai taikomos Katalikų Bažnyčios “siaurumui ir vienodumui” nusakyti. Todėl kai kurios protestantų bendruomenės, kalbėdamos tą patį pirmųjų amžių apaštalinio tikėjimo išpažinimą, vietoj žodžio “visuotinė” (katalikiška) Bažnyčia sako “krikščioniška”, lyg tai būtų platesnė sąvoka už “visuotinė”.

Labai aišku, kiek Katalikų Bažnyčioje vyrauja Vakarai, Roma, lotyniškasis paveldas, kaip ir visoje krikščionijoje ryškiausia europinė. Misijų kraštuose šimtmečius čia buviai turėjo tapti kultūriniai europiečiai, kad galėtų tapti ir būti katalikais. (Šiandien, aišku, rūpinamasi inkultūracija pasaulio įvairovėje, ne tik europinės inkultūracijos persodinimas į kitus žemynus). Visuotinės Bažnyčios tradicijoje daug kas buvo suprasta vakarietiškai, užslopinant turtingą ir turiningą rytinių “plaučių” kvapą. Pakanka Šiaurės amerikiečiams prisi-

minti ukrainiečių katalikų religinį likimą, kai JAV vyskupai spaudė krašto valdžią neįsileisti vedusių ukrainiečių Romos katalikų kunigų, kad nepapiktintų vakariečių katalikų daugumos, ir pusė milijono tikinčiųjų liko be pakanamo religinio aptarnavimo.

Istorija

Neilgame straipsnyje netinka visos istorijos kartoti ar sudėtingą religijos vystymąsi aptarti bei vertinti. Tačiau Lietuvos Brastos unijos 400 – tųjų metų sukaktis būtų graži proga vakarų krikščionims vertinti ir įvertinti rytietišką krikščionijos tradiciją, turinčią nemažesnę teisę bei galimybę gyvuoti negu lotyniškoji.

Lietuvos Brastos – kitomis kalbomis “Brest Litovsk” – sutartimi viešai susijungė nuo XI – tojo amžiaus atskilusios Rytų ir Vakarų Bažnyčios. Vienybės sandara tuoj pat byrėjo ir subyrėjo, tačiau liko kuo pasididžiuoti – kad Lietuvos ir Lenkijos valdovai, apimdami abiejų tradicijų žemes, rūpinosi ta Kristaus viena avide, o ukrainiečiai (ir kelių kitų tautybių) katalikai labai ištikimai laikėsi ir laikosi tos sutarties ir siekio visus krikščionis sujungti vienoje bendrijoje.)

Vatikano II – ojo pustrečio tūkstančio vyskupų pajuto ir nusprendė, kad tenka visoms bažnytinėms tradicijoms grįžti prie ištakų, prie pirminės paskirties bei dvasios, ryžtingai įvertinant per šimtmečius prisidėjusius priedus, pataisas, nuokraipas. Išryškėjo ir teberyškėja pirmųjų visoms krikščioniškoms Bažnyčioms bendrų šimtmečių istorija, išgyvenimai, simboliai, apeigos, dvasingumas, teologijos. Vakarų katalikai, tirdami ir geriau pažindami kitas krikščioniškas tradicijas, galėjo išvesti mūsų tikėjimo pradus ir tarpreliginių aistrų perdėtai įgyvendintus dalykus nuosaikiau lyginti.

Kokie buvo Rytų Bažnyčios krikščionių poveikiai į Romos katalikų sampratą Vatikano II – ojo metu prieš 30 metų? Ką liudija visuotinėje Bažnyčioje rytų apeigų (ir galvosenos) katalikai? Ko pasisemti iš ukrainiečių, rutėnų ir kitų “graikų” gali eilinis šių dienų lietuvis katalikas, kad geriau suprastų savo paveldą ir visuotinės Bažnyčios įvairiaspalvį lobį?

Atsakymų ieškoti nereikia toli. Vatikano II – ojo metu Romos Katalikų Bažnyčioje šimtmečius ir tūkstantmečius gyvavo keturiolika skirtingų apeigų (ar tradicijų), kurių tik viena yra “lotynų” ar vakarietiška. Liturgija prieš pakeitimus buvo jau švenčiama 21 kalba, kurių lotynų kalba tebuvo viena (nors ir plačiausiai vartota), todėl vietinių kalbų įvedimas nebuvo jokia naujovė Bažnyčioje. Tą patį galima pasakyti apie kitus Susirinkimo potvarkius, kurie kone visi jau gyvavo prieš šimtmečius arba skirtingose ir ne mažiau katalikiškose bažnytinėse šeimose.

Ramiai Rytų krikščionių dvasingumą bei papročius peržvelgti apsunkina du dalykai. Pirmia, rytietiška krikščionybė caro ir sovietų laikais – okupanto tikyba (Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštystėje rytų krikščionybės reikšmingas vaidmuo per tolimoje praeityje). Antra, po Lietuvos Brastos unijos su Romos vyskupu susivienijusių Rytų katalikų vieta Bažnyčioje nebuvo pakankamai supраста; tokios bažnyčios buvo vadinamos “unitų” – rytiečiams šis žodis yra nemaloni pašaipą. O išvis Bažnyčios istorijos knygos bei dėstomuose kursuose, kaip ir pasaulietinėje istorijoje, dėl suprantamų aplinkybių bei priežasčių vyrauja Vakarų Europa.

Liturgija

Prieš 33 metus pirmasis Vatikano II dokumentas buvo skirtas liturgijai, tad nenuostabu, kad kitokios (negu vakarietiškos) krikščioniškosios tradicijos sampratą lengviausia suprasti iš to, kas pamaldose matoma ir išgyvenama.

Romietiškoji ir vakarų Europos galvosenos įtaka mūsų (vakariečių) dėmesį nukreipia į tai, ką mes praktiškai darome: mums rūpi, kas bus

giedama, kaip taisyklingai dalyvauti, kokios nustatytos maldos, skaitiniai, judesiai. Neduok, Dieve, kad žmogus atsistotų, kai kiti klūpo, ar atsistėtų, kai reikia stovėti. Kunigui rūpi, kiek ir kaip žmonės dalyvauja. Kiti sielojasi, kad tik niekas bažnyčioje nesikalbėtų, nes joje yra garbinamas Švč. Sakramentas.

Rytiečiai, tiek Rytų apeigų katalikai, tiek stačiatikiai, prieš akis laiko ne susirinkusiųjų veiksmus, bet dangiškąją liturgiją. Didžiausia ir pagrindinė Viešpačiui Dievui šlovė kyla iš angelų ir šventųjų, ne iš šioje bažnyčioje dabar susirinkusių. Tai, aišku, tradiciškai pripažįsta ir romietišką liturgiją: “leisk ir mums prie angelų ir šventųjų prisijungti ir drauge su jais Tave šlovinti giesmė Šventas, šventas, šventas”.

Pirmenybė dangiškajai liturgijai leidžia kitaip negu Vakaruose žiūrėti į žmonių dalyvavimą bei elgseną pamaldose. Jeigu dar mūsų laikais Romos katalikai žinojo, kad “Mišių išklausei”, atėjęs po visų skaitinių, pamokslo, tikėjimo išpažinimo ir visuotinės maldos, tai rytiečiai tokio supratimo visai nežino. Būdamas geros valios tikintysis, žmogus ateina, kada gali, suspėja, ir išeina, kada jau būtina, nes pagrindinė liturgija niekad nesiliauja Visagalio šlovinusi. Jeigu per ilgąs pamaldas (ir daug smilkalų) reikia išeiti šviežio oro, jeigu vaikučiai tarp pamaldų dalyvių vaikštinėja ar net žaidžia, niekas nesijaudina, nes dėmesys nukreiptas ne į save, o į tai, kas Dievo akivaizdoje vyksta. Mistika nėra apytamsėje bažnyčioje tyla, asmeniškąs susitelkimas ir visų rimtis, o mistinis Dievo meilingas ir dosnus ryšys su žmogumi, persunkiantis žmogaus gyvenimą.

Tą nuolatinį mistinį ryšį išreiškia ikonos, kurių tapyba ir simbolika būtų atskiras straipsnis. Ikona išreiškia vaizduojamo asmens, visų pirma prisikėlusio Kristaus, buvimą, artumą ir dalyvavimą žmonių gyvenime, sąsają su čia susirinkusiais. Vakarietiškos statulos primena žmogui apie šventąjį, į kurį malda kreipiasi, bet savaime nenusako apie šventojo buvimą ar apsireiškimą.

Rytų apeigose simboliai ryškesni, negu

Vakaru. Kai teisinių desnių mėgėjai vakariečiai numato juridinį Krikšto vandens pobūdį ir kiekelį, rytuose visą laiką krikštijama vandens gausa, pvz., kūdikį krikštykloje panardinant (šis paprotys grįžta ir Romos apeigose). Kai vakariečių Sutvirtinimas teikiamas menkyčiu bekvapiu švento aliejaus taškeliu, rytiečiai var-toja daug labai kvapaus aliejaus. Kai tik po Vatikano II nedrąsiai grąžinta Komunija duonos ir vyno pavidalu tikintiesiems, Rytuose niekad kitaip nebuvo dalijama. Rytų vartojama Komunijai duona – panaši labiau į duoną negu į lotynišką paplotėlį. Smilkalai apščiai vartoja-mi.

Visiems akin krenta dažna ir “atvirkščia” žegnonė. Retas kuris prisimename, kad ligi XI – ojo amžiaus visi žegnojosi pirma kairėn, o Bažnyčiai skilus, vakariečiai nusprendė skirtis žegnone. Teologiškai reikšminga ir pirštų jung-tis: nykštis ir smaližius sujungia Jėzaus Kris-taus žmogiškąją ir dieviškąją prigimtį. Vysku-pas ar kunigas tikinčiuosius laimina, dešinėje rankoje ištiesdamas tris pirštus (kaip šv. Paulius apaštalas, liudydamas tiesą; šis pirmykštis sim-bolis žinomas ir šiuolaikiniame jaunimo sąjūdyje – skautuose).

Nenagrinėjant visų liturginių savybių, ten-ka paminėti dar žmonių judesius pamaldose. Rytų Bažnyčia išlaikė pirmykštį krikščionių paprotį stovėti; klūpėti galima tik Gavėnios metu, kai giedama “Tėve mūsų”. Kadangi Kris-tus prisikėlė, krikščionys stovi – tai būdinga tikinčiojo padėtis prieš gerąjį Dievą ir nuolati-nis priminimas apie Prisikėlimą, mūsų tikėjimo širdį. Iš Rytų Bažnyčių Romos katalikams jau mūsų laikais sugrįžo Kristaus Prisikėlimo ryš-kumas ir išskirtinumas, Velykų ir kiekvieno sekmadienio reikšmė. (Nors lietuviai, skirtingai nuo visų kitų modernių vakariečių, savaitės dienas pavadino Senojo Įstatymo eiga, lyg sek-madienis būtų buvusi Dievo Sutverėjo poilsio (sekmoji) diena – Jėzus prisikėlė ne paskuti-niąją, o pirmąją savaitės dieną – lietuvių apei-gose ir pamaldume išliko Prisikėlimo bei Vely-kų išskirtinė vieta, kuri, pvz., Viduržemio sri-

ties šalyse savo vietą buvo užleidusi Didžiajam Penktadieniui, o moderniose prekinimosi šaly-se – Kalėdoms).

Eucharistija

Apie Šv. Komuniją abiem pavidalais jau minėta. Rytų Bažnyčia ir apeigos išlaiko tra-dicinę (ir vakarietiškoje sąrašė kartojamą) sakramentų eilės tvarką – Krikštas, Sutvirtini-mas, Eucharistija. Kai krikštijamas kūdikis, tuoj pat sutvirtinamas ir tuoj pat teikiama Ko-munija, kunigui pirštą taurėn įmerkus ir vaike-lio lūpas pavilgius. Tokia tvarka po Vatikano II tikinčiųjų šeimon priimami suaugę asmens Vakaruose.

Rytų apeigų ukrainiečiai, rutėnai, rusai ir kiti katalikai šiais laikais Šv. Komuniją priima dažniau, taip kaip lotynų apeigų katalikai. Tačiau stačiatikių bažnyčiose Komunijoje daly-vaujama retai, taip kaip nuo ankstyvų viduram-žių ligi 1903 m. Romos katalikų tarpe. Išvis Mišiose dalyvaujama rečiau, negu lotyniškose bažnyčiose; tai kyla iš istorijos, bet ir praktiš-kai labiau įmanoma, negu būtų dažnos ilgos rytietiškos pamaldos.

Jeigu lotynų apeigų žmonės norėtų pajusti, koks buvo “duonos laužymas” (Naujojo Įstaty-mo pavadinimas Eucharistijai) pirmaisiais am-žiais, reiktų dalyvauti Rytų apeigų katalikų Velyknakčio pamaldose. Jos tęsiasi keturias va-landas, nuo nakties iki Prisikėlimo aušros. Po kelių valandų giedojimo bei smilkalų, nakties nuovargio, žmogus pajunta šiomis apeigomis išreiškiamą mistiką. Geroje parapijoje dar kiekvienas dalyvis iš kunigo rankų pamaldų pabaigoje gauna margutį.

Šimtmečių raidoje Vakaruose šv. Mišios švenčiamos vis dažniau. Prieš tūkstantį metų dingus koncelebracijai (kai keli kunigai drauge už altoriaus), kiekvienas kunigas atskirai Mi-šias atnašaudavo, taip kad didelėje parapijoje galėjo būti rytais kelerios Mišios iš eilės ar net (kaip Kauno katedroje ligi šių dienų) kele-rios Mišios tuo pačiu metu prie atskirų altorių. Rytų Bažnyčioje tai nesuprantama, nes prie

Dalyvavimas pamaldose išreiškiamas ir giedojimu, kad ir talkintų choras. Giedojimo būdas pirmą kartą, visiems įmanomas (ir labai gražiai pritaikytas Taizė ekumeninės vienuolijos giesmėse). Žinoma, Rytų Bažnyčioje vyras neturi pašaukimo kunigu tapti, jeigu nesugebėtų giedoti (ir neturėtų kaip Jėzus ir apaštalai – barzdos).

Dora ir maldingumas

Kiekvienose pamaldose (mūsiškai tariant, Mišiose) giedami Palaiminimai iš Jėzaus pamokslu ant kalno. Jie gražiai išreiškia kasdienio gyvenimo ryšį su tuo, ką liturginės apeigos išreiškia ir įgyvendina. Rytuose, kaip ir kitur pirmą kartą bendruomenėse, religija ir gyvenimas, tikėjimas ir moralė nėra atskiri dalykai, t.y. nėra klasikinės graikų filosofijos dualistinio paveldo. Tikrasis rytietiškas pamaldumas yra gyventi, kaip Jėzus moko, sušelpiti bei užstoti silpnuosius, kaip Jėzus darė.

Rytų katalikų tarpe ilgainiui atsirado Vakarų pamaldumo būdų, pvz., rožinys arba individualus pamaldumas, kaip ir kitokie jų tradicijai nežinomi papročiai, pvz., suolai, Kryžiaus keliai, Jėzaus Širdies ar kitokios statulos. Rytietiškas pamaldumas mažiau dalykiškas ir išorinis (t.y. ne tiek daug nustatyto turinio maldų), o labiau kontempliatyvus tiek bažnyčioje, tiek gyvenime. Tokiam pamaldumui labai tinka rytietiškas galvojimo, svarstymo būdas – ne toks logiškas, kaip romėniškas ar graikiškas, o aplink apmąstantis, kaip Šventajame Rašte.

Rytiečiams išpūdingiausia yra Viešpaties Dievo maloninga didybė, iš kurios plaukia žmogaus ir žmonių gyvenimas, dora ir malda. Jiems suprantamesni yra Šv. Rašto žodžiai, kad „Dievas mus pirmas pamilo“, negu praktiškų vakariečių maldos pastangos Dievą įtikinti, kad Jis mus mylėtų, apsaugotų ir atleistų. Ikonostazės (pertvaros tarp altoriaus ir bažnyčios erdvės) auksinė spalva ir žibančios ikonos tą didybę vaizduoja. Gražiai jų supratimą apie dorą bei maldingumą išreiškė pranašas Michėjas žodžiais: „Iš tavęs Viešpats reikalauja: tik dary-

Dail. Mingėlaitės portretas.

Zuzana Pranaitytė

vieno altoriaus tegali būti vienerios Mišios per dieną, o Rytai išlaikė koncelebracijos paprotį, bendruomeniškos Eucharistijos išraišką.

Gražus ir įdomus Rytų apeigų paprotys arčiau pritraukti ir pripažinti žmones, kuriuos Dievas skirtingais keliais veda. (Mes esame šiomis apeigomis pasinaudoję jaunimo stovyklose bei šventėse). Kadangi ne visi liturgijos dalyviai prieina Šv. Komunijos priimti, pamaldų pabaigoje kunigas iš didesnės lėkštės dalija pašventintos duonos gabalėlius visiems bažnyčioje; visi tampa to vieno kepalų, vienos duonos (jei ne Duonos) dalininkais, kaip per mūsų kūčias, kuriose neišskiriamas nė vienas asmuo.

ti, kas teisinga, mylėti ištikima meile ir eiti nuolankiai su savo Dievu”.

Rytuose pamaldumas Dievo Gimdytojai Marijai daug ryškesnis ir kitoks negu nuo viduramžių Romos įtakos plotuose. (Istorikams galėtų būti įdomu ištirti, kiek lietuvių gilus pamaldumas Mergelei Marijai buvo paveiktas stačiatikių kaimynų nuotaika.) Kaip Vatikanas II Romos katalikus moko, reikšmingiausia Marijos prasmė (jei taip apie žmogų galima kalbėti) yra ji kaip Bažnyčios įvaizdis: Bažnyčia daro tai, ką Marija darė, būdama arti Jėzaus, jam ištikima net kai apaštalai pabėgo, apmąstė visa tai savo širdyje, drauge su kitais sulaukė Šv. Dvasios. Ji – pirmoji tikinčioji, jos garbė atspindi Viešpaties Jėzaus šlovę, jos “užmigimas” (Vakaruose į Dangų paėmimas) apibūdina žmogaus gyvenimo prasmę ir Kristaus Prisikėlimo vyksmą.

Tvarka

Rytiečiai kitaip supranta įstatymus bei nuostatus, nes nepaveldėjo Romos (vakarų) imperijos supratimo apie teisynus. Nors Rytų apeigų esama keturis kartus daugiau negu Vakarų, jų bažnytinės teisės knyga turbūt tik ketvirtadalis to, kuo sielojasi Vakarų bažnytiniai teisininkai. Kur romietis gilintųsi iki smulkiausios dalelytės, rytiečiui išvis klausimas nekyla ir neaktualus nei gyvenimui, nei Dievo šlovei.

Rytų apeigų katalikai, kaip ir stačiatikiai, be bėdų prisitaikė prie vietinių sąlygų. Rusai stačiatikiai krikščionybę atnešė iki Aliaskos indėnų, kurie neturėjo rusiškai išmokti. Kur JAV ukrainiečių katalikų ateivių vaikai nebemokėjo tiek senolių kalbos, apeigos vedamos angliškai; nereikėjo nei Vatikano II – ojo, nei Romos leidimo ar patvirtinimo.

Sakramentų tvarka bei supratimas Bažnyčios viešo gyvenimo apimtyje taip pat skiriasi, nes kyla iš savarakiškos ir savaip išsivysčiusios krikščioniškos patirties. Pavyzdžiui, vakariečiams ligi pastarųjų laikų būdingas ryšys tarp asmeninės išpažinties ir dažnos Komuni-

jos pas juos kitaip suprantamas; yra Rytų apeigų, kuriose Mišių pradžioje visiems bažnyčioje duodamas (ką vakariečiai vadintų sakramentiniu) išrišimas – toje pačioje Romos katalikų Bažnyčioje.

Stačiatikių Bažnyčioje po skyrybų galima antrą kartą bažnyčioje tuoktis, nors apeigos kuklesnės ir maldos nuspalvintos nuoširdžia atgaila (atsisukimu į Viešpatį).

Rytų krikščionys ir Rytų apeigų katalikai laikosi senovinio papročio kunigais šventinti vedusius vyrus. Rytų katalikų seminarijose paskutiniaisiais metais prieš šventimus būna panika, nes, gyvendami seminarijoje, neturi tiek progos su žmonėmis bendrauti, o pagal pirmąją Bažnyčios tvarką pašventinami vedę vyrai, tai yra nevedusiems kunigams neleidžiama tuoktis. Kaip jau minėta, ukrainiečiai ir kiti katalikai buvo verčiami Šiaurės Amerikoje vedusių kunigų neturėti, ir tik dabar leidžiama sugrįžti prie tūkstantmetės Rytų tradicijos.

Rytų krikščionys visą laiką išlaikė diakonų tarnybą arba luomą, kuris Vakarų Bažnyčioje atgijo po Vatikano II – ojo ir labai sėkmingai reiškiasi bei talkina Bažnyčios gyvenime.

Pabaiga

Šiame rašinyje daug kur palygintas rytietiškas supratimas su vakarietišku, kiek vakarietis tai gali trumpai išaiškinti. Labiau kalbėta apie bizantines ar “graikų” katalikų tradicijas ir apie tas, kurios labiau matomos. Daug jų paveikę lotynų apeigų liturginį, dvasinį ir meno pasaulį. Be šių Romos Katalikų Bažnyčios šakų ar šeimų yra dar nemaža eilė kitų, kurių įžvalgos, pamaldos, dalyvavimas tikinčiųjų šeimoje tą pačią vieno Kristaus tiesą išreiškia savaip – ir kitaip negu mes, pvz., chaldėjų, armenų, koptų, malabarų ir kitos tūkstantmetės tradicijos.

Jeigu skaitytojas, skaitytoja norėtų trumpai patirti, kas čia išdėstyta, tereikia pasinaudoti proga dalyvauti Velyknakčio pamaldose Rytų apeigų katalikų (ar, jei tinka, stačiatikių) bažnyčioje.

Tikėjimo šviesa

Zita Storpirštienė

Ir graži gi buvo Teklelė, augdama pas savo motinėle, ir ne tik graži... Per dieneles sukdavosi kaip voverėlė. Juk reikėjo visus darbus nudirbti, auginti jaunesniusius broliukus ir sesutes, kurių šioje šeimoje buvo net penkiolika, o Teklelė vyriausia. Tėvai turėjo uždirbti duoną. Tad namuose dažniausiai šeiminkaudavo ji. Ir ne tik šeiminkaudavo, bet vis būdavo šalia motinėlės, kai ši sugrįždavo į namus, godžiai sekė kuodelio vyniojimąsi siūlais, tyliai zvimbiant rateliui ilgais žiemos vakarais, šalia būdavo, kai ant ližės puikuodavosi jau paruošti įšauti į krosnį duonos kepalėliai, pasirūpindavo, kad pagrandukai atitektų jau suvokiantiems broliukams ar sesėms, kas yra duona, kaip motinėlės pirštai virbalų pagalba narstė nuostabius mezginių raštus, kaip dūgzdavo staklės iš savęs išleisdamos baltas drobeles. Jau paaugus kitiems vaikams, ji veddavosi juos ravėti daržus, pasirūpindavo sutvarkyti nuimtas nuo lysvių daržoves, jas surūšiuoti, padėti taip, kad kuo ilgiau ir sveikesnės išsilaikytų žiemai. Nuo jaunų dienelių buvo įpratinta gražiai mels-tis ir to paties mokė jaunesniusius, o kiekvieną sekmadienį su savo šeima ir su kaimo jaunimu traukdavo kaimo keliukais į bažnyčią. Pasipuošus pačios pasiūta šviesaus kartūno suknele, lengvus batelius pasibrukusi po pažastimi, nes juos apsiaudavo tik priėjus miesteli, prisiskynusi iš savo darželio gėlių puokštę, skubėdavo į Dievo namus, dėdavo prie altoriaus atneštas gėles ir glausdavosi prie giedančio jaunimo. Taip norėdavosi save per skambų lakštingalos balsą pakelti arčiau Jo, kad būtų išgirsta, kad būtų pastebėta. Taip buvo tik pradžioje, o vėliau visi ją matė, visi girdėjo, visi klausė, visi sekė paskui ją, nes ji sugebėdavo uždegti, sugebėdavo įtraukti ir kartu su visais išgyventi šv. Mišių auką.

Pajutusi gilią trauką Dievui, norėjo nors mintimis visada būti su Juo, tarnauti Jam, ati-

duoti ir paskirti visą savo gyvenimą. Todėl atvesta savo svajonių karalaičio prie altoriaus, užmovus ant piršto aukso žiedą, ji prisiekė ne tik jam, bet ir Dievui būti tikra krikščionė. Savo gyvenimą sujungti su Algirdu sutiko ir dėl to, kad šis vaikiną buvo gero būdo ir labai pamaldus, giliai tikintis. Todėl jauna šeima buvo turtinga dvasingumu, meile Dievui. Dabar Teklelė maldavo Dievą, kad tik jų vaikai būtų geri, o atsidėkodama ji pasiryžo iškęsti bet kokias kančias. Jaunoji šeima gražiai sutarė: ji vairavo gyvenimo vairą, o jis tyliai, ramiai, pamaldžiai, bet svariai arė tą vagą, kuria ritosi jų atžalos. Pirmosios į pasaulį atėjo dvi dukros, po to du sūnūs ir po ilgesnio tarpo dar viena dukra.

Gyvenimas tekėjo mažoje trobelėje, kuri, atrodo, vos talpino nemažą šeimą, tačiau čia atsirasdavo vietos sugrįžusiems iš kariuomenės Teklės broliams, kurie gyvendavo kartu, kol susirasdavo darbus ir savarankiškai įsikurdavo. Ir nors vaikams dabar tekdavo susispausti, o nakčiai išskleisti ir sudedamas loveles, tačiau dėdėms vietos visada atsirasdavo, ir pasidalinta duona buvo skalsi. Čia net neiškildavo klausimas pasielgti kitaip. Dabar kasdieninei tradicinei maldai suklauptavo dar gausesnė šeimyna, o rožančiaus kalbėjimas spalio ir gegužės mėnesiais buvo dar garsesnis, gegužinės giesmės ir Švenčiausios Mergelės Marijos litanija dar skambesnės.

Kai po daugelio metų šeima persikėlė į naujus erdvius namus, visiems atsirado naujų rūpesčių. Kiekvienas čia prižiūrėjo savo kam-pą, kiekvienas vaikas puldavo padėti tėvams gyvulių ruošoje, auginant daržoves šiltnamyje. Juk reikėjo ne tik maitintis, dabar vaikai jau pradėjo eiti į mokyklą. Dar vėliau jie atvėrė aukštųjų ir specialiųjų mokyklų duris. Didžiausias tėvų noras buvo matyti savo vaikus iš-mokslintus, bet dar didesnis noras buvo matyti

juos dorais, sąžiningais, gerais, giliai tikinčiais žmonėmis. Tėvų norai išsipildė su kaupu: vaikai ne tik tokiais tapo, bet ir kitus nuvedė tais tėvų puoselėtais gėrio keliais, dalindami tikėjimo ir meilės spindulėlius.

Abu sūnūs ir Algirdas, nuo pat vaikystės patyrę ir sugėrę tėvo ir motinos gėrio lobius, skubėdavo į bažnytelę ne tik karštai pasimelsti, bet ir patarnauti kunigams prie altoriaus aukos, o dukros, pasipuošusios baltomis sukniomis, adoruoti, per procesiją barstyti gėles. Okupacijos metais vaikai išvengė tarnybinių organizacijų: nebuvo nei spaliukai, nei pionieriai, nei komjaunuoliai, dėl ko ne kartą teko būti apjuoktiems, pažemintiems, net nuskriaustiems. Jų organizacija buvo šeimoje skleidžiama tiesa, kad negalima tarnauti dviem dievams. Yra tik vienas Dievas, kuriam jie gražiai tarnavo: visa šeima kartu meldavosi, kartu eidavo į bažnyčią, o berniukai prašydavo mamos, kad anksčiau juos pakeltų, kai reikėdavo patarnauti ryto Mišioms, bėgdavo vėlai į Bernelių Mišias, skubėdavo į Rarotų maldas. Mergaitės pakviestos vykdavo adoruoti ir į kitas parapijas. Nuo mažens vaikai žinojo, kad yra tokios Motinos, Tėvo dienos, kurios buvo ištrintos iš tarybinių kalendorių ir iš tarybinių piliečių širdžių. Vaikai prisimena, kaip tėvelis įsitaisydavo koridoriuje ir pasiėmęs rožančių tyliai meldavosi už savo mirusius tėvus, ir tai kartodavo kiekvieną vakarą, aiškindamas, kad ant žemės reikia labai gerai gyventi, nes numirus paskui reikia sugrįžti. Su ašaromis akyse jie pasakoja apie savo pamaldų, gražų balsą turintį ir gražiai giedantį tėvelį, šią dovaną paveldėjusį iš Dzūkijoje gyvenusio giesmininko senelio. Prisimena jie ir dar neseną Tėvo dienos šventę, kaip stengėsi jam suruošti pačių gražiausių rožių puokštę ir pasveikinti, tačiau tėvelis, iš paskutinių jėgų atmerkęs akis ir pažvelgęs į vaikų meile trykštančius žiedus, užmerkė jas amžinai...

Vaikai liko ištikimi savo vaikystėje suformuotiems idealams. Malda ir tikėjimas tapo jų gyvenimo credo. Tarnaudamas kariuomenėje Dagestane, Algirdas meldavosi budėdamas. O ko jis tik nemokėjo? Namuose puikuojausi jo

padarytas, ornamentais papuoštas ir išdrožintas medinis stalelis gėlėms, kariuomenėje būnant, dirbdavo įvairius staliaus darbus, kai reikėdavo, jį pakviesdavo padengti stalus, nes, taip kaip jis, niekas nemokėjo. Kadangi gražiai rašė, buvo įdarbintas raštinėje, O kokius rašydavo laiškus namiškiams! Už aktyvią veiklą, už nuveiktus darbus turėjo būti apdovanotas medaliu, bet negavo jo dėl to, kad nebuvo komjaunuolis. Dėl tos pačios priežasties buvo pašalintas iš karininkų mokyklos, į kurią dalinio buvo pasiūstas. Grįžęs iš kariuomenės, jau tvirtai buvo nusprendęs, kokį pasirinks gyvenimo kelią...

Sūnus Antanas kariuomenės metus leido Lietuvoje, Plungėje. Čia jį šeima galėdavo aplankyti. Atvykdamę artimieji kartu su Antanu, apsirengusiu kareivio uniforma, eidavo į bažnyčią šv. Mišių. Kadangi tai kartodavosi, buvo pradėta skusti dalinio vadovybei, tačiau, nežiūrint to, Antanas buvo visų mėgstamas dėl gerumo, darbštumo, Kai reikėdavo išremontuoti vadų butus, vis jo prašydavo, kai sugesdavo durų spynos, jis taisydavo ar naujas dėdavo.

Besimokant mokykloje, visi vaikai buvo draugiški, mylimi, o jų namuose dažnai lankydavosi jaunimas, pakviečiami būdavo kunigai, kurie čia net šv. Mišias aukodavo. Čia visi drauge maloniai bendraudavo, meldavosi, kunigai atsakinėdavo į jaunimo pateiktus klausimus, dainuodavo, vaišindavosi motinos paruoštomis vaišėmis. Nors saugumas apie tai žinojo, tačiau veiksmingesnių priemonių nesiėmė. Tik Antanui įstojus į kunigų seminariją, prasidėjo tampymas, šantažas, buvo siekiama jį užverbuoti. Tačiau jaunas klierikas tam nepasidavė, nors ir iškentėjo patyčių, bado, nemigo naktų, dėl ko kartą motina po ilgo tardymo sunkiai sūnų atpažino...

Abu sūnūs mokėsi Kauno kunigų seminarijoje, abu buvo geri klierikai. Algirdas buvo net klierikų dekanas. Seminariją baigė su pagyrimu. Lankantis Lietuvoje šv. Tėvui popiežiui Jonui Pauliui II, kaip jaunas, gabus kunigas Algirdas buvo pakviestas padėti aukoti popiežiui šv. Mišias Šiauliuose Kryžių kalno papėdėje.

Turėdamas gražų, skambų balsą, Algirdas visą šv. Mišioms skirtą Evangelijos ištrauką išgiedojo. Dabar jis dirba vikaru Punske, Lenkijos valstybėje, kur gyvena labai daug lietuvių. Jo aukojamas šv. Mišias per pastarųjų metų Kalėdas transliavo lenkų televizija.

O dainingi buvo visi Teklės vaikai! Sūnūs vaikystėje dainavo Marijampolės vaikų chore "Vyturėlis", mokyklos chore, jauniausia duktė Vaidutė net du kartus laimėjo Dainų dainelės konkursuose, tapdama laureate. Lankė vaikai ir muzikos mokyklą: Vaidutė smuiko klasę, nors grojo ir pianinu, Antanas grojo fleita, Algirdas – violončele. Visi jie sugeba groti ir kitais instrumentais. Algirdas pats sumeistravo kankles, pats jomis grodavo, o visa šeima dainuodavo. Neatsilikdama nuo savo vaikų, motina šeimos ansamblui pritaria lūpine armonikėle. Kartais kokiose iškilmėse ar giminių vestuvėse susirinkusi ši šeima jau niekam neužleidžia dominuojančių pozicijų... jie ir groja, ir dainuoja, ir pokštauja. Todėl dažnai dukros su savo vyrais turi pabūti svočiomis ir piršliais. Dabar prie suaugusių jungiasi ir jų vaikai. Vyriausios dukros, medicinos sesers, pamestinukės, jų brolis dainuoja su suaugusiais visas jų dainas, groja muzikos instrumentais. Dukros Virginijos pirmaklasė atžala jau nuolatos palinksta prie pianino, pati pritardama dainele. Teklelė su savo šešiais anūkais dažnai būna kartu bažnyčioje, ypač per atostogas, kai pas ją atvažiuoja visi pasisvečiuoti ir vilniečiai.

O Teklė vis bėgte... Įpratusi taip nuo vaikystės, kitaip negali. Ir taip per visą gyvenimą. Apliubusi darbus šeimoje, bėgdavo valyti bažnyčią, vieną kartą per savaitę ją blizgindavo. Dirbo kūrijoje valytoja, padėdavo šeimninkei šeimnininkauti. Jau seniai gieda bažnyčių choruose, o švenčiant šventes, choristai rinkdavosi prie kaimo ribos, švėsdavo, vaišindavosi. Susirinkdavo tiek daug, kad vos visus talpindavo jos erdvūs namai. Teklelės sodyba jau tapo sustojimo tašku maldininkams iš Varnių (Lenkija), vedamiems paties vyskupo ir keliaujančiams pėsčiomis į Vilniaus Aušros Vartus. Maldininkus pasitinka visi Kumelionių kaimelio

tikintieji. Sudaro jiems sąlygas nusiprausti, visi pamaitinami, ištroškę pagirdomi. Maldininkai dalyvauja Marijampolėje organizuojamose liepos mėnesio pradžioje iškilmėse, skirtose palaimintojo Jurgio Matulaičio paminėjimui, o po to dalis jungiasi prie jų ir kartu keliauja į Vilnių. O kai Marijampolės maldininkai po susitikimo su Šv. Tėvu Lomžoje grįžo į namus, tai visą naktį svečiai vis užsukdavo į Teklelės namus: tai kunigų seminarijos klierikai, tai pažįstami kunigai. Kai kurie čia pailsėjo, kiti apsinakvojo. Ji pati irgi vyko į Lomžą.

Žukauskų namai džiaugiasi ir didžiuojasi regėję ir galėję pažinti daug gerų ir garbių žmonių, tokių kaip kunigas Juozas Zdebskis, Sigitas Tamkevičius, Pajavonio klebonas Vincas Jalinskas, vienuolis selezietis Pranciškus Gavėnas, anksti išvykęs į Ameriką, gyvenęs Brazilijoje, o atvykęs į Lietuvą neaplenkęs ir šių namų. Palaikomi giminystės ryšiai su Šilavoto klebonu Vincentu Petruševičium. Svečiu buvo ir kunigas, atvykęs iš Amerikos į Šv. Vincento Paukiečio bažnyčią. Antano primicijose dalyvavo ir bičiuliai iš Lenkijos, su kuriais ir vėliau buvo palaikomi draugystės ryšiai. O kiek dvasingumo duoda bendravimas su kunigu Pranu Račiūnu, turinčiu senovinių daiktų muziejų, kunigu Ričardu Repšiu, gal nulėmusiu jaunelės Vaidutės likimą, ji išvyko mokytis į Angliją, kaip rūpintis socialiai remtinais žmonėmis... Tačiau Dievas jai lėmė būtent čia sutikti savo gyvenimo draugą, ištektėti ir pasilikti kartu su gimtųjų namų, gimtos šalies ir artimųjų ilgesiu. Bet didžiausią padėką Teklelė jaučia kun. Leonui Lešinskui, buvusiam Marijampolės Šv. Mykolo Arkangelo bažnyčios klebonui, kuris pirmasis pakvietė jos berniukus patarnauti prie altoriaus, o vėliau buvo mylimiausias svečias ir bičiulis šeimoje. Motina mano, kad šis kunigas savo autoritetu, oratoriaus sugebėjimais, mokėjimu gražiai bendrauti su žmonėmis ir jaunimu patraukė ir paskatino Antaną ir Algirdą eiti šiuo gyvenimo keliu.

O Teklelė džiaugiasi: žmogus į namus – Dievas į namus. Ir nė vienas nebuvo atstumtas, bet kiekvienas pavaišintas, pagirdytas, sušildy-

tas jos širdies šiluma ir apgaubtas gerųjų namų globos. Rodos, tai paliudija ir prie namo pastatytas tėvelio jubiliejaus proga didelis kryžius.

Žukauskų šeimoje susiklosčiusios tradicijos kartu švęsti šventes, suvažiuoti visiems iš visur. Kartais kyla kam nors mintis išvykti poilsui arba aplankyti tas vietas, kur dar nebuvo mamutė. Štai vieną kartą sugalvoja visi nuvykti į Rumšiškių muziejų. Taip džiaugėsi Teklėlė, pamačiusi čia vaikystėje ir jaunystėje matytas sodybas, priminusias daug ką... Bet kažkuriam kilo mintis... kiti pritarė... ir susibūrę pradėjo eidami per trobas groti ir dainuoti lietuviškas dainas. Priėję prie kryžių, meldėsi. Buvo padarytos skaidrės. Buvo įdomu ne tik jiems, bet ir tuo metu muziejuje besilankantiems kitiems žmonėms.

Teklėlė nebuvo pas jokių daktarų, nevartoja jokių vaistų ir sako, kad ypač puikiai besijaučianti, kai padaro kokį gerą darbą, ir ji vartoja šiuos gyvenimo "vaistus". Kai kas nors kaime suserga, tuoj atbėga pas Žukauskienę: ką ji patars... Jeigu reikia suleisti vaistus, pastatyti taures, prašo Žukauskienę. Kiekvienais metais ji organizuoja kunigų kalėdąjimą, o jos namai – tai paskutinė stotelė. Jeigu kas numirė, tai ne tik iš artimiausių kaimų, bet ir iš tolimesnių atvyksta kviesti pagiedoti rožančių. O kai gegužės mėnesį žemė apsipila žiedais, visi renkasi prie netoli jos namų pastatyto koplytstulpio gegužinėms pamaldoms. Visi žino... pirmoji ten bus Teklėlė. Jų šiltnamyje auginamos daržovės, gėlės – tai ne vien prisidūrimas prie duonos kasdieninės. Į bažnytelę ji visada skuba su gražiausių amarilių, begonijų žiedų puokštėmis. Dosni jos širdis: nuolatos aukoja bažnyčiai dideles sumas, renkamas kunigų seminarijai paremti, o kai ten mokėsi sūnūs, kiekvienais metais klierikų maitinimui nupenėdavo po kiaulę ir veždavo Kaunan. Kai uždera braškės, prirenka jų pintines ir veža į vaikų tėviškę Avikiluose. Vaišina juos ir savo keptais vafliais.

Spėja Teklėlė užbėgti ir į senelių globos namus, nunešti jiems pieno, daržovių. O kai pažįstama vieniša senutė Onelė grįžo iš Sibiro

į Lietuvą numirti, Dievas ilgai jos nepasišaukė, dėl to žmonėms įgrisęs jos egzistavimas, ir jie su nedidele mantele išmetė ją į gatvę. Tada bažnyčios vargonininkas Onelę atvežė į Žukauskų namus, kur jos niekas neskriaudė, kur rado prieglobstį ir vietą priglausti savo žilagalvėlę.

Dabar Teklėlė gyvena viena: palydėjo Anapilin savo gyvenimo draugą, kuris tyliu, ramiu egzistavimu padėjo išauginti tokią šeimą, kuris niekada neprieštaravo ir nepriekaištavo žmonai dėl jos dorovingų sumanymų ir darbų. Iškeliavo ir brangiausias žmogus – motina ir Onelė.

Tačiau dažniausiai jos namai knibždėte knibžda šešetu anūkų, nuolatiniu vaikų apsilankymu ir tų gerų darbų darymu. Jau daug metų, kaip Žukauskienė kepa kalėdaičius, dalyvauja prie Šv. Vincento Pauliečio bažnyčios susikūrusios moterų organizacijos Caritas veikloje. Du kartus per savaitę ji ruošia pietus alkaniems vaikams: našlaičiams ir iš asocialių šeimų, gieda bažnyčios chore, negali ramiai išsėdėti namuose, nes ji sako: "Išgirstu muziką, atgyju, atsigauanu".

Šventė atkeliavo į visą Teklėlės šeimą, paskelbus Marijampolėje "Šauniausios Lietuvos močiutės" konkursą, kuriame ji panoro dalyvauti, tuo labiau, kad konkursas turėjo vykti restorane, o tokioje vietoje per netrumpą savo gyvenimą jai niekada neteko būti. Teklėlė Žukauskienė, paprasta Kumelionių kaimo moterėlė, priverpusi daug siūlų, išaudusi ne vieną ritinį audeklo, vedama dviejų sūnų kunigų, keliančių Lietuvą iš dvasinio nuopuolio, vedama dviejų dukterų: mokytojos ir medicinos sesers, sukūrusių darnias katalikiškas šeimas, sugebančių dalyti save kitiems, ko išmoko iš savo motinos, okupacijos tamsose sugebėjusių šviesti ir šildyti, degti ir dalinti bei dalintis ne tik duona, bet įdiegti savo vaikų širdyse meilę Dievui, Tėvynei ir kiekvienam žmogui. Kartu atėjo ir žentai bei visi šeši anūkai. Ir nesvarbu, kad konkurso nugalėtoja buvo paskelbta ne ji. Sovietmečio laikais vadovautaisiais principais iš anksto buvo nuspręsta, kas turi nugalėti (buvusio restorano savininko uošvė). Tačiau tiek

Jo Žodis turi atnaujinti pasaulį

CHIARA LUBICH

“Mat kas turi, tam bus duota, ir jis turės su pertekliumi, o iš neturinčio bus atimta ir tai, ką jis turi” (Mt 13,12).

Jėzus pasakė tuos žodžius, atsakydamas Savo mokiniams, kurie Jo klausė, kodėl Jis kalba palyginimais. Jis paaiškino, kad ne kiekvienam duodamas dangaus karalystės paslapčių supratimas, bet tik tokiems žmonėms, kurie yra atviri, Jo žodžius priima ir pagal juos gyvena.

Iš tikrųjų ten buvo ir tokių, kurie, girdėdami Jį, nenorėjo Jo matyti ir klausyti, “Kad girdėdami nesuprastų ir žiūrėdami nematytų” (žr. Mt 13,13). Tai buvo tie žmonės, kurie matė ir girdėjo Jėzų, bet jie manė, jog visą tiesą jau žino, užtai netikėjo Jo užtikrinantiems žodžiams ir pasielgimui. Todėl jie neteko ir to trupučio, kurį dar turėjo.

Tad ką reiškia tie Jėzaus žodžiai? Jie prašomus, kad atvira širdimi priimtume Jų žodį, kurį Jis ir atėjo mums paskelbti; o mūsų gyvenimo pabaigoje Jis mūsų klaus, ar pagal tą Jų Žodį gyvenome.

Visa tai, kas Evangelijoje parašyta, mums sako, kad Jėzus, skelbdamas Žodį, nori mūsų dėmesio Jo siekiamis ir darbams. Mes matome Jį keliaujantį iš vieno kaimo į kitą, iš miesto į priemiestį, į namus, į sinagogas, vis skelbiantį išganymo žinią, besikreipiantį į kiekvieną, ypač į vargšus, menkus, į tokius, kurie buvo pašalinti iš bendruomenės gyvenimo. Jis palygino savo žodį su šviesa, druska, mielėmis ir su

tinklu, metamu į jūrą, su dirvoje sėjama sėkla; ir Jis atidavė savo gyvybę, kad Jo Žodis kaip ugnis liepsnotų.

Jis nori, kad Žodis, kurį Jis mums paskelbė, atnaujintų pasaulį. Todėl Jam nepriimtinas mūsų bešališkumas, šaltumas, abejingumas tam Jo paskelbimui. Jis nori, kad tokią nepaprastą Jo dovaną mes priimtume ir naudotume. O pabrėždamas tą reikalavimą, Jėzus patvirtina įstatymą, kuris yra kaip pagrindas visam dvasiniam gyvenimui: jei vykdysime Jo Žodį, Jis supažindins mus su Jo Karalystės ta nuostabia verte ir nepalyginamuoju džiaugsmu. Priešingai, jei to Žodžio mes nepriimtume, Jėzus neduos mums malonės, o tą Žodį patikės kitiems, kurie padarys jį vaisingą.

Tuo būdu tas Gyvenimo Žodis įspėja mus neklaidinti savęs, kai skaitysime Evangeliją; kad neskaitytume norėdami tik ją studijuoti, gėrėtis ir svarstyti tai, kas ten parašyta, bet jos nenorėdami vykdyti.

Vietoj to, Jėzus nori, kad pagal Jo Žodį gyventume nuoširdžiai, darydami jį veiklą ir naudingą, kad tuo būdu galėtume vykdyti visus mūsų darbus, kurie liudytų, jog Jėzaus palyginime minima šviesa, druska ir mielės tikrai gali keisti visuomenę.

Iš anglų kalbos išvertė *Kostas Paulius*

žiurovų, tiek spaudoje pasirodžiusių straipsnių autorių nuomonė buvo vieninga – nugalėtoja ji, Teklė Žukauskienė. Sublizgėjusi konkurse grožiu, elegancija, energija, sugebėjimais, savo vargų ir rūpesčių išvagotame veide sprindinčia šiluma, meile ir pasiaukojimu.

O Teklelei brangiausios buvo jos sūnų pasakytos mintys, kad dar nesukurti tokie žodžiai, kuriais vertai būtų galima pasakyti apie jų Mamą, ir svarbiausia, kad Mamai buvo šventė. O anot aktorės–režisierės, komisijos vertinimo pirmininkės Kazimieros Kymantaitės, “be tokių močiūčių nebūtų Lietuvos”. Tikrai, tik ant tokių Motinų, Močiūčių, kaip Teklė Žukauskienė, gali išsilaikyti Lietuva.

Mūsų kelionė – nepertraukiama malda

(Suaugusiųjų grupėje premijuotas straipsnis)

Agnietė Jankauskienė

Sūnau, gal dabar, kai tavo mama šalia, kai tu tik vienuoliktoji klasė, šis mano laiškas tavęs nedomina, nors myli mane. Kartu mes mel-džiamės pradėdami dieną: garbinam Dievą, dėkojam Jam už ramų poilsį, už naują gyvenimo dieną, padarom bendrą intenciją (o savo mintyse kiekvienas savąją), paprašom palaimos šiai dienai, nes tik ji yra mūsų. Praėjusioji nu-plaukė į amžinybės Jūrą, ateinančioji – Viešpa-ties rankoje.

Sūnau, ar tu moki vienas melstis? Manau, kad taip. Bet ne visada esame išklaudyti. Kodėl? Šis klausimas visada yra aktualus ir galu-tinai neišsprendžiamas. Neturime Dievo įžval-gumo, negalime suprasti Jo planų... Apytikriai galiu tau atsakyti, kad dažniausiai prašome tai, ko mums nereikia, nors atrodo, kad tai bū-tina. Kaip tu verkei, neverkei, bet tiesiog kly-kei, kai tėvelis tau nedavė skustuvo, o tau buvo tik dveji metukai. Manau, kad išvadas pasidarysi pats.

Kažkada klausei, už ką reikia melstis. In-tencijų labai daug ir jos įvairios: pirmiausia – pagarbinti Dievą, padėkoti Jam už malones, at-siprašyti už nuodėmes (silpnybes bei ydas), paprašyti naujų malonių. Mūsų maldos daž-niausiai būna prašomosios. Išmokime teisingai melstis.

Kad būtų lengviau susivokti maldų gau-sumoje, kai kuriose parapijų bažnyčiose praktikuojama tam tikra (sakyčiau) maldų progra-ma: pirmadienis – į šv. Juozapą, ketvirtadienis – Eucharistijos diena, penktadienis – Jėzaus meilės kulminacija – Jo kryžiaus kelias ir mir-tis ant kryžiaus, šeštadienis – švč. Mergelės Marijos diena) kiek čia savų intencijų galime

sudėti prie jos kojų!), sekmadienis – Švenčiausios Trejybės šventė...

Grįžkime prie ketvirtadienio – tai didžiojo Ketvirtadienio atspindys: Jėzus pasiliko su mu-mis šv. Eucharistijoj: pirmas aukėjo šv. Mišias, kaip Amžinasis Kunigas, pašventė duoną ir vyną, įsteigė kunigystę, o per kunigus Jis gali apkabinti kiekvieną sielą, kuri to nori. Kaip nuoširdžiai privalome melstis už kunigus, kad jie būtų apaštalai pagal švč. Jėzaus mirtį ir širdį!

Kad mūsų malda būtų išklaudyta, reikia saugotis ne tik sunkios, bet ir lengvos nuodė-mės. O kaip žinome: Dievas neduoda mums nei sunkumų, nei pagundų virš mūsų jėgų. O siųsdamas išbandymus, tik sustiprins mus, jei to prašome.

Sunki nuodėmė – tai akmuo, užsklendžias širdį Viešpaties atėjimui – Jo malonėms. Bet akmenį galima nuristi. Tu žinai kaip... atlikus išpažintį. Mažos (lengvos) nuodėmės – tai žvirgždo saujos į Viešpaties veidą. Ar tau būtų malonu ateiti pas draugą į svečius, pas draugą, kuris kasdien meta į tave tai saują žvirgždų, tai smėlio, tai meta šiukšlę, paėmęs nuo tako, tai paleidžia grumstą tau pakulniui?

Tu atlikai išpažintį, priėmėi Jėzų į savo širdį, neužmiršk paprašyti, kad Jis tau padėtų išsisaugoti ne tik sunkių, bet ir lengvų nuodė-mių. Tu geras berniukas. Pasimeldei už save, už tėvelius, sesutę ir brolių – už jų šeimas ir eini su draugais ar tai į sporto aikštę, ar į miškelį, ar namo. Juokaujate, rezgate anekdotus ir kaskart labiau įsilinksminate. Ima noras pasityčioti iš vienas kito, o juo labiau iš čia nesančių draugų. Ir prasideda. Būti ir nebūti nuotyčiai. Jums

atrodo, tai natūralu, tai būtina, tai jaunatviška. Sūnau, ar tau neatrodo, kad tai smėlio ar žvyriaus saujos į Viešpaties veidą?! Juk Jis pasakė... “ką padarėte vienas iš mažiausių ... – man padarėte”. Taigi tu nutilsi, susimąstysi ir mintimis paprašysi, kad Dievas būtų jums gailėstingas už išdaigas ir suteiktų malonių tiems, kuriuos ką tik išjuokėte. Nereikia sukalbėti nė vieno poterėlio, o tavo minčių ir širdies kreipinys į Dievą bus gražiausia malda. Išmok, sūnau, niekada nenutraukti maldos! O tai bus, jei rytą pasakysi: “Dieve, noriu, kad ši mano diena būtų nuolatinė malda: kiekvienas mano širdies suplakimas, kiekvienas mano pamokų rengimas, žaidimas, kiekvienas žingsnis, džiaugsmas ar nepasisekimas, kiekviena graži mintis ar pramoga”. Ir kur tu bebūtum, ką beveiktum, tavo diena bus maldų tąsa, nors tik rytą ir vakarą tu kalbėsi poterėlius.

Kartą mažąjį Aloyzą (dabar šventąjį) kažkas paklausė, ką jis darytų, jei šią valandą jam reikėtų mirti, jis atsakė: “Baigčiau žaidimą, nes jį paaukojau Dievui”.

Taigi nuolatos melstis nėra sunku: tai ne-trukdo nei pareigų atlikimo, nei mokymosi, nei žaidimų.

Mūsų šeimoje svečias, jis kviečia į šermenis. Sūnau, nebūtina tau nutraukti pamokų rengimą, valgi ar žaidimą, kad sukalbėtum “Amžinąjį atilsį” – tai galima padaryti laisvalaikiu – tik mintyse pasakyti: “Dieve, būk gailėstingas jo sielai”, štai ir bus malda už mirusius.

Mes mėgstame pasišaipyti iš kitų: iš jų išorės, elgesio, ydų. O ką mes padarėme, kad kiti būtų geresni, nuoširdesni?! Ar dažnai paprašome Viešpatį malonių net tik sau, bet ir kitiems? Ar prašome taikos su savimi, savo šeima, kaimynais, bendradarbiais, ar mokslo draugais? Ar meldžiamės už tuos, kurie mus nuskriaudė ar įskaudino? Ar jiems atleidom, ar pasimeldėme, kad jie susiprastų?! Ar prisime-nam maldose dvasinę ir pasaulinę vyriausybę?! pakritikuoti mėgstame, o pasimelsti – nelabai.

Sūnau, ne tik išlaikyk tikėjimą, bet ir auk-jame! Tikriau – tegu jis auga tavyje, kaip tu au-gi ir tvirtėji. Be tikėjimo žmogus tarsi išdžiū-vęs medis, medis be žalumos, be paukščių lizdų, neteikiąs nei pavėsio, nei žavesio, kurio plikos šakos nesulaukia nutupiančio paukšte-lio... Todėl girdime netikinčiųjų skundą bei aimanas, kad niekas jų nemyli, kad gyvenimas – beprasmybė, absurdiškumas. Tuo tarpu tiki-nčiam gyvenimas – neįkainojama brangenybė, didžiausias turtas. Tik reikia mums geros va-lios ir pastangų (o Dievas mums jų duoda), ir mūsų gyvenimas taps ne tik nuolatine malda, bet ir palimos gausa ne tik mums patiems, bet ir kitiems, su kuriais mums tenka gyventi, darbuotis, bendrauti, išvystyti iš Viešpaties gautus talentus mūsų pačių, mūsų šeimos, Bažnyčios ir Tėvynės naudai.

Jei žemės tėvai linki mums tik gero, juo labiau dangiškasis Tėvas ne tik linki, bet ir teikia mums reikalingas malones, ne savo, bet mūsų gerovei, per Kristų Jėzų – mūsų Brolį, Bičiulį, mūsų sielų Gydytoją.

Viešpatie, būk gailėstingas:

*išgelbėk mus nuo pražūties,
nuo neblaivumo ir žiaurumo,
nuo skaistumo netekties!*

*Išgelbėk, Dieve, mūsų brangią žemę,
suteik smiltelę meilės ir vilties.*

Kad mus išklaustytų, mes savo maldas au-kojam per Jėzaus Motinos Marijos Širdį, per gerąsias Jos rankas, nes per jas (rankas) teka mums Dangaus malonių gausa. Tik prašykim sielos ir kūno sveikatos, nusidėjėlių atsiverti-mo, taikos. Pavesime jai savo vaikus, jaunimą, besirengiančius į dvasinį luomą, kuriančius jaunas šeimas, kad suvoktų, kokia tai brangi Dangaus dovana kūdikiai, kad visiems būtų leista išvysti dienos šviesą, tėvus, ir juos apka-binti, kad jaunimas nenuklystų nuo doros kelio, o nuklydęs rastų taką sugrįžti. Melskimės už senelius ir užkietėjusius nusidėjėlius, kad bent

Ligonių lankymas

Viltautė Pocienė

Kasdien lankau ligonius. Dalis jų praradę žmogišką vertę, o kartais ir išvaizdą, susirgę išsėtine skleroze, piktybiniu augliu ar psichine liga. Jie man primena kažkada skaitytose knygose herojų, kuris vieną rytą atsibunda vabalu ir pamažu, pamirštas namiškių, miršta iš liūdesio. Daugybė suluošintų, nevaikštančių, negirdinčių, nematančių vis dar laukia stebuklo, kuris pralaužtų jų vienišumo sienas, pastatytas nelaimės ar kaltės, o gal visos žmonijos nuodėmės. Lietuvoje nėra nė vieno pastato, išskyrus naujesnes ligonines, kur galėtų įvažiuoti invalido vežimėlis. Jie rieda, gerų žmonių rankomis ir širdimi stumiami. Ne savo šeimoje gyvena berniukas Remigijus, kuris gimė be abiejų kojųčių ir be vienos rankytės. Jo veidely šypsena, akyse džiaugsmas. Augina medicinos sesuo Angelė Skinkienė, o mamytė, pagimdžiusi luošą vaikėlį, išsigando ir išsižadėjo. Tą dieną gimdymo namuose nešvietė Gerumo žvaigždė.

Liga žmogų visada išveda iš kasdienybės, priverčia susimąstyti apie gyvenimo prasmę, palaužia išdidumą. Ypač tai pajunta vieniši žmonės. Ligos akivaizdoj visi prasitaria, kad labai sunku vienam, kad laukia lankytojų, ieško atramos, o tai rodo, kad žmogus yra apspręstas būti drauge.

Ir jeigu kasdieniniame gyvenime žmonės yra gerokai susvetimėję, užsidarę, nutolę vie-

nas nuo kito, tai ligos metu jie grįžta į pradinį bendravimą. Slaugantysis tampa pačiu artimiausiu, brangiausiu ir gražiausiu žmogumi, kuris atstoja jam akis, ausis ir rankas, ir kojas. Čia nėra pagundos, nuogybės gėdos ir kitų kasdieninio žmogiško dvasinio skurdo apraiškų. Slaugantysis jaučia, koks teisingas šventas yra šitas darbas, kuriame galime gražiausiai atsiskleisti, aukotis iki galo mažiausiajam broliui tobula artimo meile, kartu su juo dalintis kančia ir prisiliesti prie atpirkimo. Gal dėl to taip gera slaugyti ligonį, atsiranda jėgų pakelti nemigą, rūpesčius, dvasinę įtampą.

To gali visai nejausti gydytojas, nustatinėdamas diagnozę sudėtingais metodais ir vis dėlto kartais apsirikdamas, paskirdamas modernų gydymą, o vis tik kartais neteisingą, duodamas logiškas prognozes, kurios kartais nepasitvirtina. Taip yra todėl, kad medicina, išsivysčiusi šalia Bažnyčios, šalia tikėjimo į ligonių patepimo gydomąją galią, nėra tokia tobula ir giliaprasmė kaip Bažnyčios religinis rūpestis. Tai yra gydymas, kuris sergančio žmogaus dažniausiai nepatenkina, neišpildo jo lūkesčių, nepaneigia vienišumo, nes tikroji tarnystė ligoniams šalia mokslo žinių taikymo yra ligonio aplankymas, guodimas, buvimas drauge, pasidalinimas likimu, jo kančios supratimas. Galbūt jos, skirtos visai žmonijai, dides-

gyvenimo saulėlydžio metu atsivertų jiems dvasios akys ir jie susitaikytų su Dievu. Prašykim, kad išmoktume melstis ne tik lūpom, širdim, bet visa savo būtimi. Ir už ką besimelstume, kad mūsų malda sruventų tyru upelių į Meilės Okeaną – į mūsų Dievą...

Sūnaui, tave gundys draugai cigaretės kvapais, alkoholio lašeliais, "lengvu" uždarbiu, "laisva" meile. Manau, kad jeigu visa savo būtim būsi įsijungęs į nepertraukiamą maldą, tavęs nesuviliuos joks "gyvatynas". Įvairiose situacijose tu mintim kreipsiesi į Viešpatį, ką tau reikia atsakyti, kada nutylėti, ką daryti, kur link eiti; nepabūgti pajuokos, paniekos, užgauliojimų. Juk viskas taip greit praeina: ir giedra, ir ūkanos, ir audros, ir nesėkmės. Taigi palaikyk savo jaunojo širdy giedrias mintis – tebūna jos gairėm tavo ateities dienoms.

Baltijos dukros.

Zuzana Pranaitytė

nė dalis ir tenka tiems, kurie sugeba daugiau pakelti. Marijampolėje paklydusi kulka peršovė žmogui stuburą. Ir guli kunigas Pranciškus Šulskis ant patalo, negalėdamas net sėdėti, jau ištisus penkiasdešimt metų. Be pykčio širdyje jį sužeidusiam ir jį pamiršusiems, su laisvai prisiimta kančia, kuri atgimdo dieviškam gyvenimui, keliauja iš šiapus į Anapus.

Pirminė nuodėmė, išbjaurojusi žmogaus prigimtį ir jo buvimą pačiose šaknyse, neleidžia žmogui kilniai atlikti pareigą ligoniams. Per visą žmonijos istoriją gausu pavyzdžių apie senelių išvežimą iš bendruomenės bado mirčiai, civilizuotose visuomenėse steigiami pensionatai nusenusiems tėvams karšinti. Kartais formalus ir šaltas aplankymas, blogai slepia-

mas pasibjaurėjimas ar žeminanti užjuojauta priverčia žmogų atsisakyti lankytojų. O kai kas siūlo žudyti psichinius ligonius, kad neišsigimtume... Jeigu jau pradėsime žudyti, tai tikrai būsime išsigimę. Čia yra šiurpiausias nužmogėjimo pasiveržimas.

Todėl Kristus, atėjęs gelbėti žmogaus iš dvasios ir kūno negalios, dėjo ranką ant ligonių ir gydė juos. Tai buvo vienas iš atperkamųjų Jo darbų, kurį Jis paliko Bažnyčiai kaip vieną iš pagrindinių krikščioniškos būties uždavinių. Šitą pareigą jis nurodė apaštalams: "Gydykite ligonius... apkuopkite raupsuotuosius" (Mt 10,8). Ligonį gydymas Bažnyčioje turėjo būti gydymų Kristaus stebuklų išsiskleidimas istorijoje, antgamtinė galia įveikti vieną iš nuodėmės ženklų. Pirmieji apaštalai gerai žinojo turį galios ligoniams gydyti ir tuo sąmoningai naudojosi. Žmonės "ligonius išnešdavo į gatves ir guldydavo juos ant patalų, kad praeinant Petriui bent jo šešėlis apdengtų kurį nors iš jų ir jie būtų išgelbėti nuo savo ligų" (Apd 5,15). "Buvo pagydyta daug stabo ištiktų ir raišų (Apd 8,7). Kad ši galia Bažnyčioje nėra išnykusi, sako reti gydomieji stebuklai šventųjų gyvenime, sunkaus, miršančio ligonio pagerėjimas, priėmus sakramentus, netikėtai geri rezultatai chirurgo, prieš operaciją atlikusio išpažintį. Manau, kad juo šviesesnis žmogus pasilenks prie ligonio, juo daugiau padės. Aukštos moralės žmogus, artimesnis Kristui, turi didesnę atperkamąją galią. Žinome daug pavyzdžių, kada ligoniai, slaugomi žmonių, kurių sąžinę slegia juodi darbai, taisosi labai lėtai ir grimzta į neviltį.

Atsidėti ligoniui reiškia atsidėti Kristui, nes ką žmogus padaro "vienam iš mažiausiųjų brolių" (Mt 25,40), padaro Atpirkėjui. O ligonis yra pats mažiausias tarp jų.

Kaip ir dauguma šventųjų, šventasis Pranciškus pradėjo savo atsivertimo kelią, tarnaudamas ligoniams. Viduramžiais Europoje buvo daug raupsuotųjų. Ir anais laikais kaip ir šandien jie buvo išskiriami iš bendruomenės ir

uždaromi ligoninėse. Čia jie vesdavę savotišką vienuolinį gyvenimą, tikinčiųjų šelpiami ir prižiūrimi. Turint omeny to meto sanitarines sąlygas, pagalba raupsuotiesiems buvo didelė psichologinė auka. Tačiau šios rūšies ligoniams buvo stengiamasi net labiau padėti, nes raupsuotasis buvo Išganytojo išikūnijimas. Juk ir apie ateisiantį Mesiją pranašas Izaijas sakė, kad jis būsiąs “niekinamas, žmonių vengiamas, tikras skausmo vyras, kančiai patikėtas, kaip vienas iš tų, prieš kuriuos užsidengiamo veidus” (Iz 53,3).

Vieną dieną, jodamas pro raupsuotųjų ligoninę, šventasis Pranciškus išvydo ligonį prieš save. Anksčiau bjaurėdavęsis jais, ši kartą įveikė save: nulipo nuo arklio, priėjo prie žmogaus, išpaudė išmaldą į ligos suėstą jo ranką, pasilenkė ir pabučiavo žaizdotus pirštus. Vidinis sukrėtimas buvo nepaprastas. Širdis buvo pilna nuostabaus nežemiško džiaugsmo. Buvo pašalinta didžiausia kliūtis kelyje Dievop: jis išleido į savo širdį sunkiausios ligos ištiktą žmogų, pajuto jo buvimą ir likimą savyje. Nuo tada jis tarnavo raupsuotiesiems, raišiodamas jų žaizdas, mazgodamas jiems kojas, plaudamas jų raiščius, pabučiuodamas ranką.

Pamiršę savo prigimtines pareigas, “prie bedugnės pakraščių priėjo” (A. Miškinis), sukrėsti visuotinės tautos tragedijos per išrinktuosius, pažymėtus talento ženklų, žmonės įvairiais laikais išgirdavo Dangaus balsą. Iš Sibiro tremties A. Miškinis rašė:

*Jūs dauginot vargonais savo šlovę,
Apstatėt koplytėlėmis kelius,
Bet gal pavargėliams žaizdų neplovėt,
Vargė apleidote našlaitėlius”.*

Ligonijų lankymas pašvenčia žmogų, nes jis atlieka tą patį, ką ir Kristus, ir dalyvauja pasaulio išganyme. Todėl Marija Švč. Mergelės litanijoje vadinama “Ligonijų sveikata” kaip ir pati Bažnyčia per amžius buvo ligonių sveikata. Jos globoj vyko gydomieji stebuklai, dygo

ligoninės, kūrėsi slaugančiųjų vienuolijos, buvo renkamos aukos kenčiantiesiems. Nebūtina turėti specialią malonę ir antgamtinę galią. Kristus teikia palaiminimą kiekvienam, tarnaujamam ligoniui, ir pasmerkimą, pamiršusiems šią pareigą. “Ateikite, mano Tėvo palaimintieji, ir paveldėkite jums nuo pasaulio įkūrimo priengtą Karalystę, nes aš buvau ligonis, ir jūs mane aplankėte” (Mt 25,34-36); ir priešingai: “Eikite šalin nuo manės, prakeiktieji, į amžiną ugnį, kuri sukurta velniui ir jo angelams, nes aš buvau ligonis... ir jūs neaplinkėte manės” (Mt 25,41-43). Tai raginimas matyti Kristų kiekviename ligonyje ir jam padėti, nes tai pagalba pačiam Išganytojui, jo išganomajam darbui, įsijungimas į Jo Atpirkimą ir teisę dailintis Atpirkimo vaisiais.

Ligonijų lankymas yra ugnis, kuri išnuogina žmogaus dvasią, išvalydama ją nuo savimeilės rūdžių. Tai ženklas, kad didžiojo Karaliaus žygis plečiasi.

Mes pripratome prie ligų, kaip prie kasdienio dalyko, būdingo visam gyvam pasauliui, neišvengiamo būtinumo pasireiškimo.

Gamtamokslineiškai žiūrint, mumyse kaip ir visoje gamtoje, vyksta kova už būvį. Mikroorganizmai kovoja prieš makroorganizmą. Tačiau religinėje šviesoje liga yra nuodėmės apraiška, nes Dievas nesukūrė nei mirties, nei kovos už būvį. Jo pasaulyje kiekvienam turėjo būti vietos. Čia negalėjo būti silpnųjų, kurie tarnautų stipriesiems, nei stipresniųjų, kurie paverttų silpnuosius. Kūrėjo kūriniai buvo geri, nesklebiantys kovos kitiems ir nelaukiantys jos iš kitų. Nenorėdamas niekieno mirties – to tai yra paties Apreiškimo tiesa – Dievas negali pats leisti tokio padaro, kuriam išsilaikyti reikėtų kito mirties. Toks sutvėrimas prieštarautų Dievo gerumui. Jis apreikštų tokį Dievą, kuris yra tik Protas, įsteigęs nuostabią, bet piktą vienybę, bet ne Meilę. Krikščioniškasis Dievo kaip Meilės supratimas neleidžia laikyti Dievo kovos už būvį (ligos) autoriumi, nes tai reikštų laikyti jį ir ligos autoriumi.

Gamta yra pagadinta savo gelmėse, nuodėmė suardžiusi visuotinę kūrinų sandorą, tai ir žmogaus kūnas tapo kovos už būvį rungtynių lauku. Ir šios kovos pergalėjimas yra suardytos būties atstatymas, naujas pasaulio pagrindimas. Kristus ir atėjo atsatyti suardytą būtį, atkurti, kas sugriauta visuose padaruose. Todėl ir ėjo pirmiausia ten, kur būtis buvo labiausiai nubūtinta, išrauta iš dieviškojo savo pagrindo. Jis ėjo pas vargšus, pas apsėstuosius, pas klystančius, pas ligonius, nes jie visi vienaip ar kitaip buvo paliesti visuotinio būties sugadinimo. Visi jie buvo nuodėmės apraiškos, reikalingos naujo pagrindimo. Jis „vaikščiojo po visą Galilėją, mokydamas jų sinagogose, skelbdamas Karalystės Evangeliją ir gydydamas visokią ligą ir visokią negalią tautoje. Gandas apie Jį pasklido visoje Syrijoje, ir jie nešė pas Jį visus sergančiuosius, visokių ligų ir kentėjimų suimtus, velnių apsėstus, mėnesienos liga sergančius ir stabo ištiktus, o Jis juos gydė“ (Mt 4,23-24).

„Jiems būnant viename mieste, atėjo vyras, visas raupsuotas. Pamatęs Jėzų, jis parpuolė ant žemės ir maldavo: „Viešpatie, jei tik panorėsi, gali padaryti mane švarų“. Jėzus ištiesė ranką ir tarė: „Noriu, būk švarus“. Ir tuojau raupsai pranyko (Lk 5,12-13).

Šv. Pranciškus bučiavo raupsuotųjų žaizdas, plovė jiems kojas, mazgojo pūliuotus jų raiščius ne kaip medicinos slaugė, o kaip atpirkimo darbo dalyvis. Jis darė tai, ką ir Kristus darė, dalyvavo jo išganomajame darbe. Ir šio dalyvavimo žymės buvo ne tepalai, raiščiai ar skalbiniai, bet dvasios atvėrimas sergančiajam, gailėstingumas, artimo meilė. Todėl Kristus klausiančiam, kas yra artimas, papasakojo ne kurį nors kitą palyginimą, bet kaip tik tokį, kuris vaizduoja žmogaus santykį su ligoniu. Gailėstingasis samarietis, raišiojąs sužeistąjį ir gabenąs jį į užėigą (plg. Lk 10,33-35) kaip tik ir yra tikrasis artimas, nes jis „parodė gailėstingumo“ (Lk 10, 37).

Sunki ir ilga liga žmogui nušviečia pasaulį kita šviesa, jis perkainoja vertybes, užčiuopia

savo būties trapumą, praeinamumą. Liga dažnai suveda žmogų akistaton su mirtimi, o ši ekstremali situacija pakelia žmogų į aukštesnį transcendentinį buvimą.

Ne kartą mačiau nežemiškai nušvintusius mirštančiųjų veidus, stengiausi pabūti arčiau jų, nes girdėjau išmintingus, teisingus patarimus, apibendrinimus, mačiau, kad jiems atsiskleidžia lig tol nesuvokta paslaptis. Todėl, slaugydama savo merdėjančią tėvelį, jau sąmoningai laukiau stebuklo. Paryčiui, apie 5 val., jis paklausė, ar įvykdysiu vieną jo norą. Laikas tarp 5 ir 7 valandos yra tas paros metas, kada daugiausia miršta lėtinėmis ligomis sergančių žmonių. Supratau, kad tai jo priešmirtinis prašymas, ir sutikau nedvejodama. Jis norėjo, kad visa mūsų šeima atliktų išpažintį. Aš, išauklėta tarybinėje mokykloje, neseniai girdėjusi neapgalvotą pamokslą apie tai, kad buvo komjaunuoliai bažnyčiai nereikalingi, buvau tvirtai nusprendusi niekada neišpažinti savo nuodėmių. Į motinos reikalavimus nedaryti gėdos per tėvo laidotuves, atsakydavau, kad neveidmainiausi. Tačiau labai norėjau ką nors padaryti dėl artimo sergančio žmogaus. Ėjau prie klausyklos po daugelio metų pertraukos iš pareigos ir meilės, bijodama, kad būsiu pavaryta, visiems matant. Man pasisekė, kad sutikau gerą kunigą, ir tas psichologinis stebuklas, įvykęs per kelias minutes, davė man tikėjimo dovaną ir tai, kuo aš dabar esu. Aš atgavau dvasinę sveikatą, laimėjau Dievo malonę, todėl, kad lankiau ligonį, labai jį mylėjau ir vykdžiau visus jo norus.

Kiekviena nuodėmė išmeta žmogų iš jo buvimo drauge. Tai galima pastebėti ir ligonių bei sveikųjų santykiuose. Nemaža ligonių, negalinčių aktyviai gyventi, užsitarnauti dėmesį, vengia lankytojų, o dar labiau juos atstumia sveikieji, kurdami ligonines, prieglaudas, slaugos namus. Juo žmonių bendruomenė nuodėmingesnė, juo ligonių išskyrimas iš jos yra griežtesnis, o bedieviškoje visuomenėje iki visiško jų sunaikinimo.

Brolis Jonas Bandžiukas SJ

Kun. Jonas Boruta SJ

1996 birželio 11 dienos vakare “Carito” senelių namuose mirė jėzuitas brolis Jonas Bandžiukas. Velionis gimė 1903 m. liepos 16 dieną Tytuvėnų parapijoje. 1933 metais rugsėjo 25 dieną įstojo į Lietuvos jėzuitų provincijos noviciją Pagryžuvyje, kurį baigęs ir turėdamas auksines meistro rankas, dirbo Pagryžuvyje, Kaune, kur kartu su broliu Kasperavičiumi pastatė jėzuitų bažnyčia šoninį Mergelės Marijos garbei skirtą altorių. Sovietmečio negandas atlaikęs, šis neobarokinis altorius puošia Kauno jėzuitų Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčią ir šiandien. 1943 metais rugpjūčio mėnesio 15 dieną – per Žolinę padarė galutinius įžadus Jėzaus Draugijoje. 1948 metais sovietinės valdžios išvarytas iš Pagryžuvio jėzuitų namų, kartu su pora kitų brolių įsikūrė įsigytame namelyje gretimame Rūtelio kaime. Iš šio centro važinėjo į įvairias Lietuvos bažnyčias, kurias aptarnavo Lietuvos jėzuitai. Brolis talkino ir vadovavo tų bažnyčių remontams, dirbdavo zakristijonu. Ilgiausiai taip talkino tėvui Jurgiui Smilgevičiui SJ, dirbusiam Lyduvėnų parapijoje prie Šiluvos. Čia brolis Jonas pastatė originalius altorius.

Senatvėje pasireiškė sklerozė, išėjęs iš namų pasiklysdavo ir nebesugebėdavo sugrįžti. Per gyvenimą įpratęs dažniau keliauti iš vienos vietos į kitą – nebeįmanoma buvo išlaikyti jo namuose ir senatvėje. Todėl tėvas Juozas Giedraitis SJ, tuomet Zarasų klebonas ir dekanas, brolių Joną Bandžiuką įtaisė į Zarasų senelių namus. Sulaukus naujų laikų, tėvas Stanislovas Kazėnas SJ parsivežė į Šiaulių “Carito” senelių prieglaudą, iš kur jį Viešpats pasišaukė pas save. Dar 1969 metais senatvės pradžioje brolis Jonas užrašė tokias mintis, atskleidžiančias jo dvasios pasaulį, liudijančias jo tikėjimą, subrandintą šv. Ignaco pratybomis – rekolekcijomis:

“Mūsų idėja pilna ir tobula, laimė būti kuo arčiau jos. Laimė, o kas gi ji? Ir kur ji? Mes siekiame laimės, neapribotos nei laiku, nei saiku. Kur ji, mes jau žinome, bet yra žmonių, kurie nežino, arba teisingiau – nenori žinoti. Susižavėję ir užsidegę, rankas išskėtę gaudo tariamos laimės trupiniukus. Laimės neturėsi, nors ir apsidėsi žaisliukais, kad net saulės nematyti. Ir tada laimingas nebūsi, nes žaisliukai tik laimę žada, bet kai paimi į burną, tai tik jauti kartumą bei nusivylimą ir dar didesnę laimės alkį. Karvė, parėjusi iš lauko, randa dėžę lapų – laiminga. Bekonas gauna pasukų – laimingas. Višta prieš saulę įsikasa į smėlį – laiminga, patenkinta – spardosi, kapstosi. Yra ir žmonių panašių, kurie, ar tai dėl kaltės, ar be kaltės nepažįsta tiesos. Ne tiek jie blogi, kiek vargšai. Prisiminkime savo maldose juos.

Dabar aš gyvenu prie ežero, tai poilsio vieta, paplūdimys... Sekmadeniais einu į bažnyčią ir sutinku minią, bėgančią pro bažnyčią į paplūdimį... Galvas iškėlę, akis išmeigę į tolybes, rankas ištiesę, pilni pasiryžimo glemžti laimę glėbiais... Bažnyčioje tik vienas kitas, o kiek daug tokių, kurie mišių metu po smėlį voliojasi ir grįžta namo su dar didesniu laimės alkio. Nieko didesnio, nieko gražesnio žmogus, gyvendamas ant žemės, negali pasiekti, kaip įsigyti nuoširdų ryšį su Dievu. Mes jauni tai supratome, nepamirškime to pasenę. Pasaulis džiaugiasi, didžiuojasi technika, pažanga. Iš tikrųjų daug dirba, daug pasiekia. Sakoma, yra duonos – jau gerai, bet tai nėra tikra laimė. Ji nėra koks priedas prie gyvenimo, koks prielipas iš šalies. Laimė – vidinis, esminis dalykas... O tai tik Dievas gali duoti, niekas kitas. Naudokimės viskuo, ir prie ežero galima nueiti, bet tik laiku ir su saiku...

Aš senatvėje pasidariau bastūnas, trankausi po visą Lietuvą. Dabar dirbu Lyduvėnuose, bet

JAUNIMAS

SU MEILE JŪSŲ SIELAI

(Jaunimo grupėje premijuotas straipsnis)

Viktorija Žilinskaitė

Ar buvote kada nors įsimylėję visiškai nesavauidiškai ir tiesiog platoniškai? Kartais taip atsitinka, kad atsigręžti atgal ir atrandi žmogų, kurio dvasinis veikimas peržengia laiko bei erdvės ribas ir tarsi nematoma ranka veda dvasią. Tada pasijunti saugus, ramus ir nevienišas. Tik svarbu surasti tokį ryšį su kitu žmogumi, su jo siela. O kad kiekvienas tai galime, nėra abejonės.

Aš visuomet prisiminsiu vieną iš pačių didžiausių savo sielos draugų – literatūros mokytoją, kurią kasdien matydavau, bijodavau per pamokas ir vengdavau sutikti gatvėje. Žinoma, nei mokytojais, nei mokykla niekas niekad per daug nesižavėjo, bet svarbiausias mokytojo darbas yra žvelgti į žmogaus dvasią ir kiek galima ją išplėtoti teigiama linkme.

Kažkuri mano mokytojos veiklos dalis, kažkada girdėti paskatinimo ar sudraudimo žodžiai,

amžinos tiesos užsifiksavo mano pasąmonėje ir ilgainiui tapo atskaitos taškais, pagal kuriuos matuoju savo darbus. Manau, kad taip atsitiko ne vien man, kad persiėmiau savo mokytojos traktuojamu idealiojo pasaulio modeliu, kuriame tilpo ir deimantai, ir rožės – tiek materialinės, tiek dvasinės vertybės, bet ir visi mano klasės draugai, nes visi sugebėjo įstoti į aukštąsias mokyklas. Ji mus skatino savo meile ir atidumu kitam žmogui, kuris yra absoliuti ir neginčijama vertybė.

Kertiniais žmogaus gyvenimo veiksniais ji laikė humaniškumą, siekimą žinių, darbštumą, gėrį, grožį, tiesą ir teisingumą, bet taip pat neprimedavo savo reikalavimų, – rinktis vertybes buvo kiekvieno laisva valia. Tik ši moteris sugebėjo laiku įspėti mūsų abejones ir svyravimus dėl kokio nors dalyko ir tartum tarp kitko patardavo tokį būdą ar kelią, kuris net po dvidešimt metų atrodytų teisingas. Kartą ji mums lentoje prieš pamoką užrašė:

*Tik žinau, kad kiekvienas paliekam
pėdas žemėj, kai einam laukais.
Jeigu gilios – ilgam jos išlieka,
jei teisingos – jos tampa keliais...*

Mokytoja bandė parodyti tuos kelius, kuriais mes patys galėtume eiti. Ji norėjo atrasti mumyse tai, kuo galėtume pasitarnauti kitiems, savo tautai ir pasauliui, todėl kildino mūsų širdyse tauriausius jausmus. Per literatūros kūrinius ji stengdavosi parodyti, koks įdomus ir įvairialypis yra gyvenimas, ir žmogus nelyginat vaivorykštę, iš kurios negalima išmesti nė vienos spalvos, kitaip ji nebus vaivorykštė. Ji matė, kaip mes, jauni, ilгимės gyvenimo, ir kantriai bei rūpestingai brandino mus, nukęsdama kandžias pastabas, išsiblaškymą ir tingumą, atleisdama tuometinį paauglišką ego-centriškumą ir nedėkingumą, kai viską iš gyveni-

atrodo, teks į kitą pasaulio kraštą nusitrenkti. Nors jau senatvė jaučiama, bet dar dirbti galiu. Tai tiek. Likime ir gyvenkime su Dievu!”

Paprastas, nuoširdus jėzuito brolio “credo”. Primena Andriaus Rudaminos pamėgtas eilutes iš jo išverstos Liežo kanauninko knygos. Andriui Rudaminai tokios mintys padėjo surasti pašaukimą – padėjo tapti jėzuitu ir misionieriumi. O po 400 metų gyvenusiam broliui Jonui Bandžiukui – išlikti jėzuitu, nepaisant nepalankaus laikmečio, nepaisant senatvės negandų... Tesuranda jis Viešpatyje pagal savąjį “credo” išsiilgtąją laimę, neapribotą nei laiku, nei saiku!..

Brolis Jonas Bandžiukas SJ palaidotas Šiluvos kapinėse 1996 m. birželio 13 d.

Dail. Liudo Truikio portretas.

Zuzana Pranaitytė

mo ėmėm lyg dovanas, už kurias niekas nesijautėm skolingi.

Šalia mūsų jaunatviško laimingumo ji, be abejonės, suvokė pašėlusias skubančio mokslo ir technikos pasaulio poveikį žmogui, kai kasdieninė rutina ir pareigos tarsi niveliuoja asmens individualybę. Savęs netekęs žmogus be galo kenčia, nes nebesuvokia nei kas jis yra, nei kam egzistuoja. Jai labai nepatikdavo, kai mes, ausinėmis užsikimšę ausis ir pripildę jas beprasme muzika, patys užkertam sau kelią pabūti tyloj. Žodis *tyla* mokytojai buvo tarsi malda. Kai kartais per pamoką ji skaitydavo kūrinio ištrauką ar papasakodavo ką nors, po to visuomet minutėlę nutildavo, kad žodžiai pereitų per mūsų sielą, atrastų kažką bendro tarp autoariaus ir mūsų patirties bei išgyvenimų.

Ji pati teigė, kad būtinai literatūros kūrinys turi "susijungti" su mokiniu, tapti savu. Lapkričio

pirmąją mes visuomet skaitydavome eiles, deginom žvakutes. Mokytoja mums leisdavo tarp skaitinių pabūti savotiškoj kontempliacinėj tyloj, kai mes, tuomet visi griežtai netikintieji, turėjom vienintelę progą pasimelsti, sau užduodami klausimus: "Ką gero padariau? Ką nuskriaudžiau ir kodėl? Ar aš noriu dar būti toks blogas? Ar aš galiu skaudinti kitą, juk jam taip pat blogai, kaip ir man? Žinoma, tai nėra naujiena, bet kaip svarbu kiekvienam žmogui surasti savo poziciją tam tikro reiškinio ar dalyko atžvilgiu.

Mokytoja turėjo pedagogės dovaną ir darė su mūsų sielomis stebuklus. Po panašių pamokų, kai tartum atrandi kažką svarbaus ir naujo, nors to objektyviai ir nesimato, jausdavaisi svarbus sau ir savaime tapdavai dėmesingesniu kitam žmogui. Tokie sielos atradimai juk vyksta kasdien, ir kiekvienam yra labai reikšmingi, kad jo pasiekimus kažkas matytų ir vertintų, o kas tai geriau gali padaryti, jei ne mokytoja, kuri mus stebėjo ir analizavo kasdien. Juo labiau literatūros mokytoja, kurios dalykas tiesiogiai susijęs su žmogaus dvasia. Per paskutinę pamoką ji paskyrė mums V. Rudoko eiles:

*Ir kol krūtinėj plasta
Širdis dar nerami,
Įprasminę suraskit
Jūs tiesą širdimi.
Regėti širdimi,
Kad netriumfuotų melas.
Šventai tikėt imu...
Visur aukščiausias menas –
Regėti širdimi.
Svarbiausia – širdimi!
Tikras pašaukimas – būti tikru!
Kaip žaizda...*

Mes dėkojame mokytojai už tą nenuilstamą ir nepaprastą dvasios versmę, kuri gaivino mūsų sielas, padrašindama ir kviesdama gyventi vis geriau, už motinišką meilę svetimiems vaikams, už išugdytus dorovinius pagrindus, gydančius ir stiprinančius sielą. Manau, mes jai visą gyvenimą mokėsime savo širdimis. O ar ne tai žmogui gyvenime svarbiausia?

KALBA

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS SJ

Klausimų kraitelė

1933 m. būrelis lietuvių kalbos mylėtojų Kaune įsteigė kalbos žurnalą (tada jis buvo pavadintas laikraščiu) "Gimtoji kalba". Į redakciją buvo pakviesta S. Čiurlionienė, V. Kamantauskas, A. Salys ir J. Talmantas (atsakomasis redaktorius). Žurnale buvo poluliarus klausimų ir atsakymų skyrius "Klausimų kraitelė".

Lietuvoje žurnalas ėjo iki 1941 m., kada dėl visiems žinomų priežasčių turėjo sustoti. 1958 m. jis buvo atgaivintas JAV Čikagoje, į kur buvo iš Lietuvos pasitraukę kalbininkai; L. Dambriūnas, P. Jonikas, A. Salys, Pr. Skardžius. Čia "Gimtoji kalba" ėjo iki 1968 metų. Tais pat metais Lietuvoje buvo pradėtas leisti panašus kalbos žurnalas, pavadintas "Mūsų kalba", ėjęs iki 1989 metų. Lietuvai išsivadavus iš pavergėjų, 1990 metais vėl buvo atgaivinta "Gimtoji kalba" Lietuvoje. Dabar jos adresas: Z. Sierakausko 15, 2600 Vilnius. Visiems, kurie domisi lietuvių kalba, labai patariama šį populiarių mėnesinį žurnalą užsisakyti. Vyrčiausias jo redaktorius yra kalbininkas Aldonas Pupkis. Redakcinę kolegiją sudaro apie 10 žinomų Lietuvos kalbininkų.

Šiais metais "Gimtoji kalba" išleido 226 puslapių knygą, vardu "Klausimų kraitelė", kurioje surinkta aktualiausi klausimai su kalbininkų atsakymais nuo pat GK pasirodymo iki šių dienų.

Šiame, o gali ir kituose "Laiškų lietuviams" numeriuose, pateiksime vieną kitą įdomesnę klausimą su kalbininkų atsakymais. Skliausteliuose bus pažymėta kas ir kada atsakė.

J.V.

Kaip reikėtų lietuviškai versti anglų *bill of rights*?

Šis specialus juridinis anglų amerikiečių posakis lietuviškai verstinas *teisių deklaracija*: viena, taip jis iš dalies jau buvo verčiamas mūsų ligšiolinėje teisinėje kalboje; antra, Anglijos parlamento 1689 m. paskelbtas *bill of rights* buvo vadinamas *Declaration of rights*, o tolygus 1789 m. prancūzų aktas vadinamas *Declaration des droits de l'homme et du citoyen*. Didžiajame antrosios laidos Websterio žodyne irgi sakoma: *bill, or declaration of rights*. Angl. *bill* (iš lot. *bullā*) čia visų pirma reiškia "statement, declaration", t.y. pareiškimas, *deklaracija*. Ilgainiui *deklaracija* galėjo įgauti specialinę, "pagrindinės asmens teisės (ir laisvės)" reikšmę. Dėl to dabar JAV tuo vardu vadinama dešimt pirmųjų konstitucijos papildymų, kurie laiduoja (garantuoja) tam tikras žmonių teises – kalbos, susirinkimų ir tikėjimo laisvę. (Pranas Skardžius. 1958 2 37)

Kuo skiriasi atspausdinti ir išspausdinti?

Dabartinėje mūsų spaudos kalboje ir kai kuriuose net žodynuose šie veiksmažodžiai dažnai maišomi: užuot *išspausdinti* sakoma *atspausdinti* ir atvirkščiai. Iš tikrųjų juos turėtume šiaip skirti: *atspausdinti* reiškia spausdintą dalyką spausdinti, atmušti, ang. *to reprint*, vok. *abdrucken* (iš to ir *atspaudas*, "atspaustas dalykas", pvz., straipsnio *atspaudas*), o *išspausdinti* "pirmą kartą spausdinti, paskelbti" (pvz., *vakarykščiame laikraščio numeryje buvo išspausdintas įdomus straipsnis*). Plg. dar: *atmušė lentą nuo sienos ir išmušė skylę sienoje; atkirpo gabalą medžiagos ir iškirpo lopinį, ir kt.* (Pranas Skardžius, 1959 1 17)

Kaip lietuviškai *best seller*?

Kartais sunku trumpus, pagaulius terminus išversti tokiu pat trumpu žodžiu ar posakiu. Taip yra ir šiuo atveju. Vokiškai šis posakis verčiamas ne visai tiksliai – *vielerlangtes Buch* (daug reikalaujama knyga), prancūziškai – *livre a succes* (sėkminga knyga). Pažodžiui verčiant būtų *daugiausia ar geriausiai parduodama knyga*. Tačiau nėra reikalo terminą versti pažodžiui. Tad ir šiuo atveju pardavimą galima pakeisti pirkimu. Galėtume sakyti: *daugiausia perkama knyga; geriausiai perkama knyga* ar net *perkamiausia knyga* ir trumpai *perkamiausioji*. Čia tas neveikiamosios

rūšies aukščiausiojo laipsnio dalyvis būtų ne visai įprastas, tačiau dėl galėjimo jis galimas. Plg. kitus panašius dalyvius: *myliniausias draugas*, *patikimiausias žmogus*, *sukalbamiausia žmona* ir kt. (Leonardas Dambriūnas, 1964 1 10)

Kaip sulietuvinti *part time work*?

Mes, kaip ir kitos kalbos, neturime tam pato-
gaus vertinio. Vokiškai, pavyzdžiui, verčiama *Nebenbeschäftigung* (šalutinis užsiėmimas), prancūziškai *emploi à temps partiel*, rus. *неполный рабочий день* (nepilnas darbadienis). Lietuviškai, pažodžiui verčiant, būtų *dalinio laiko darbas*. Bet galima būtų išsiversti ir trumpesniu posakiu – *dalinis darbas*, nes iš tikrųjų tas, kas dirba dienos laiko dalį, tas ir atlieka ir dienos darbo dalį. Tad galima sakyti: *turiu dalinį darbą*, *dirbu dalinį darbą*. (Leonardas Dambriūnas, 1964 2 10)

Kaip reiktų lietuviškai versti *addiction*?

Adiktas (iš lot. *addictus*) yra žmogus, kuris į ką nors yra linkęs, įpratęs, turi tam tikrą įprotį arba tam tikrų, paprastai žalingų įpročių, pavyzdžiui, vartoti narkotikus, tam tikras piliules ir kt., todėl toks palinkimas vadinamas *adikcija* (iš lot. *addictio*). Šalia to dar kartais vartojama *narkomanas* “kas linkęs vartoti narkotikus” ir *narkomanija* “toks palinkimas” (iš graikų *narkē* “traukulys, mėšlungis, paralyžius, sustingimas” ir *mania*).

Adikcija ir *narkomanija* dažnai pakaitais ir vienoda reikšme vartojami. Kuris iš šių žodžių daugiau tiktų mūsų kalbai ir kuria reikšme, turėtų pirma nuspręsti mūsų medikai, kurie geriau moka lietuvių kalbą. Kaip nors sulietuvinti šiuos specialius terminus yra jau ne taip lengva; antra vertus, ar visados yra būtino reikalo? Plg. *ambivalencija* “prieštaringas jausminis kokio nors pergyvenimo [t.y. išgyvenimo] vertinimas (pavyzdžiui, neapy-

kanta ir meilė kam nors vienu laiku)”, kurią vokiečiai verčia *Doppelwertigkeit*. Galbūt šį terminą ir mes galėtume lietuviškai versti, pvz., *ddivertybė* (plg. *dviprasmybė*), *ddivertiškumas*? Bet, apskritai imant, specialius tarptautinius terminus turėtume tik tada lietuvininti, kai jiems galime rasti arba susidaryti visai tinkamų lietuviškų pakaitų, plg. nesąmonė “absurdas”, *pažanga* “progresas” ir kt. (Pranas Skardžius, 1965 1 14)

Klaidos pereito numerio *Kalbos* skyriuje

Kiekviena klaida yra nemaloni, bet ypač atsidus ten, kur kaip tik kalbama ar rašoma apie klaidų vengimą. Nežinia dėl kieno kaltės minėtame skyriuje įsibrovė keletas korektūros klaidų, kurios kiekvienam akivaizdžios. Be to, tame skyriuje “pranyko” visi reikalingieji kirčio ženklai. Mat kirčiai buvo sudėti melsvu rašalu, tai fotografijos aparatas jų “nepaėmė”.

Kalbėdami apie rožinį, sakėme, kad šį žodį žmonės kirčiuoja dvejopai: *rōžinis* ir *rožinis*. Tad jeigu vartosime jo grynai daiktavardinę formą *rožinis*, kirčiavimo problemos nebus.

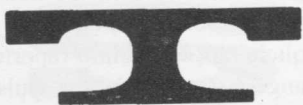
Skyrelyje “Klausimai ar klausimai” taisyklin-
gai šis žodis turi būti taip kirčiuojamas: kláusimai, kláusimų, kláusimams, kláusimus, kláusimais, kláusimuose. Daugelis juos kirčiuoja netaisyklingai: klausimáĩ, klausimĩ, klausimáms, klausimáĩs, klausimuosė.

Skyrelyje “Spáusdinti ar spausdinti” visur kirtis pirmame skiemenyje: spáusdinti, spáusdinu, spáusdinimas ... Bet žodis spaustùvė kirčiuojamas antrame nuo galo skiemenyje – spaustùvė, kaip ir dirbtùvė, parduotùvė, virtùvė. Tik žodis krautùvė gali būti dvejopai kirčiuojamas: kráutuvė ar krautùvė.

Už visas klaidas atsiprašom. Tikimės kad jų šiame skyriuje daugiau nebus.

■ Pasak kun. V. S. Vaičiūno, Katalikų Teologijos fakulteto dekaną, pirmaisiais Atgimimo metais į Kauno Tarpdiecezinės kunigų seminarijos pirmąjį kursą įstojo apie 50 klierikų, o baigė mažiau negu 20. Atsiradus Telšių ir Vilniaus kunigų seminarijoms, Kaune klierikų skaičius sumažėjo. Seminarijos vadovybė nusprendė daryti griežtesnę stojančiųjų atranką. “Išėiti iš seminarijos, pradėjus mokslus, yra daug skaudžiau, negu būti nepriimtam iš pradžios”, pastebėjo jis.

■ Vatikano laikraščio “L'Osservatore Romano” paskelbtomis žiniomis, 1994 m. sausio 1 d. pasaulyje buvo 404.560 kunigų, iš kurių 260.587 vyskupijų ir 143.973 įvairių vienuolių kunigai. Daugiau kaip 49% visų katalikų gyvena abiejuose Amerikos žemynuose, 30% Europoje, 10% Afrikoje, kiti kituose žemynuose

TĖVYNĖJE

Paruošė MARIJA A. JURKUTĖ

STUDENTIŠKAS VERSLAS: KETURI ALAUS BUTELIAI UŽ ŠUKUOSENA

Pažangūs Vilniaus universiteto studentai gauna 90 Lt dydžio stipendiją, itin gerai besimokantys – 119 Lt, prasčiau besimokantys – 30 Lt pašalpą (jeigu studentas iš socialiai remtinės šeimos – 75 Lt).

Šiais mokslo metais už vietą bendrabutyje reikia mokėti po 60 Lt per mėnesį, prognozuojama, kad kitais mokslo metais reikės jau 90 Lt. Dauguma studentų neišsiverčia iš to, ką jiems duoda iš biudžeto, tad darbštesnieji imasi privataus verslo.

Seniausias ir populiariausias studentų būdas užsidirbti pinigų – referatų, kursinių ir diplominių darbų rašymas. Pasak ketvirtro kurso Istorijos fakulteto studento Gedimino, uždarbis priklauso nuo paklausos, temos sudėtingumo ir laiko, per kurį darbas turi būti atliktas. Bet galioja tarifai už darbo valandą – 20-25 Lt. Pasak Gedimino, jo klientai – ne vien VU, bet ir kitų aukštųjų mokyklų studentai. Dažniausiai kreipiasi neakivaizdinio skyriaus studentai, bet ateina ir turtingų stacionaro studentų, tinginčių vargintis. Gediminas tikino turįs vieną nuolatinį klientą, kuris nuo pat pirmo kurso šitaip siekia aukštojo mokslo diplomo.

Būsimoji lituanistė, trečiakursė Virginija darbus bendrabutyje spausdina elektronine mašinėle, už vieną mašinraščio lapą ima vieną litą, jeigu reikia ištaisyti kalbos ir stiliaus klaidas, kaina šokteli iki 2,5-3 Lt. 50 puslapių tekstą Virginija išspausdina per tris vakarus. Pašnekovė teigė, kad klientų prisitraukti sunku, nes dauguma studentų dabar nori kompiuteriu ir išspausdintų, ir sumaketuotų tekstų.

Kiekvirkursis fizikas Mindaugas kompiuteriu sudaro programas, lenteles, skaičiuoja procentus, braižo grafikus, už darbo valandą imdamas 20 Lt. Mindaugas teigė specialiai laiko netempiąs, jam tai nenaudinga, nes jo verslo rūšies paklausa yra didelė. Paprastai vaikas per valandą sudaro vieną itin sudėtingą lentelę arba du-tris nesudėtingus grafikus. Mindaugas taip pat kompiuteriu renka ir maketuoja tekstus. Jis teigė laiką pačių mažiausių Vilniuje šio verslo tarifų – už vieno mašinraščio teksto surinkimą imąs iki 5 Lt, jeigu reikia ištaisyti klaidas – apie 8 Lt, o už sumaketavimą – 80 ct.

Veiklesni studentai įsidarbina įvairiose firmose, kiti rengia moksleivius baigiamiesiems arba stojamiesiems egzaminams. Gudresni bendrabutyje gyvenantys studentai susimano namudinį verslą.

Trečio kurso istorijos specialybės studentė Jurgita Saulėtekyje kepa tortus ir pyragus. Ji tikino, kad tai tikrai pigiau nei parduotuvėse: už vieną kilogramą imanti 12-25 Lt. Būna dienų, kada Jurgita sulaukia trijų keturių užsakymų, kepa dažniausiai anksti rytą, kol visi kaimynai tebemiega, arba vėlai vakare. Bendrabučio administracija nedraudžia jai verstis šiuo verslu, bet yra nepatenkintų kaimynų. Pakalbinti studentai teigė, kad pats tortų ir pyragų kepimas jiems netrukdo, bet piktina tai, kad už paslaugas – elektros energiją, dujas, vandenį visiems tenka mokėti vienodai, niekas neskaičiuoja, kas, ko ir kiek išieškoja.

Pirmakursis matematikas Aurelijus bendrabutyje kerpa kolegas studentus. Pasak vaikiną, jis brangiai „neplėšia“ – ketvertas butelių alaus arba 5 Lt, tuo tarpu Saulėtekyje įsikūrusioje studentų kirkloje už šią paslaugą vaikinams reikia pakloti 10 Lt.

Pasitaiko ir kurioziškų skelbimų. Norėdami pašmaikštauti, studentai kartais pasiskelbia, kad jiems reikalinga kambarinė arba namų tvarkytojas. Du draugai būsimieji ekonomistai Edvinas ir Algirdas pasiskelbė siuvą tik moteriškus drabužius. Vaikinai sakėsi, kad nusivylusių klienčių buvo nemažai, bet tai buvęs tik rinkos tyrimas. (Lietuvos aidas Nr. 122).

ŽVEJYS ŠVENTOSIOS UPĖJE RADO RUSIŠKĄ MINĄ

Žvejodamas Šventosios upėje, pačiame Ukmergės miesto centre, ukmergiškis Evaldas Jaravojus pastebėjo vandenyje miną. Apie tai pranešė policijai. Mina gulėjo vandenyje, apie 2 metrus nuo

kranto, toje vietoje, kur pakrantėje kasmet dega Joninių laužai.

SKAT Ukmergės rajono teritorinės gynybos vadas kapitonas Vidmantas Leščius tą patį vakarą pranešė apie šį faktą Vilniuje esančiai motorizuotai pėstininkų brigadai „Geležinis vilkas“. Operatyvinė išminuotojų grupė, kitą rytą atvykusi į Ukmergę, ištraukė miną iš vandens ir krante iškas-toje duobėje susprogdino.

Kapitonas V. Veščius pranešė, kad tai rusiška minosvaidžio mina, pasilikusi dar nuo 1944 m. Tais metais buvo susprogdinta dalis tilto per Šventąją. „Tai ne pirmas kartas, kai upėje randama mi-na. Tokia rasta ir 1991 metais, tuomet irgi buvo iš-kviesta išminuotojų grupė ir mina sunaikinta. Per-nai žmonės irgi rado miną, tačiau nepranešė nie-kam, o patys ją susprogdino. Visos minos randa-mos beveik toje pačioje vietoje – apie 500 metrų žemyn upe nuo tilto“ –, kalbėjo V. Leščius.

Kapitonas V. Leščius priminė, kad tokių atve-jų gali pasitaikyti ir daugiau, žmonės būtinai priva-lo pranešti policijai arba gynybos štabui. Gegužės 31 d. Ruklos kariniame poligone žuvęs nuo sprogi-mo keturiolikmetis Ruklos miestelio moksleivis Aleksejus Demjanovas buvo radęs tokią pačią miną, kokią aptiko ir ukmergiškis žvejys. Alek-sejus tuomet pats lenktiniu peiliu krapštė minos sparnelius, ir ši sprogusi.

Motorizuotos pėstininkų brigados „Geležinis vilkas“ operatyvinės išminuotojų grupės vyr. išmi-nuotojas Darius Gudas sakė, jog šiuo metu tokių atvejų pasitaiko labai dažnai. „Vilniuje buvo išmes-ta mokomoji granata, teko ją neutralizuoti. Prasi-dėjus vasarai, visuomet tokių iškvietimų padaugė-ja“, – sakė vyr. išminuotojas. Atskirojo inžinerijos bataliono pionierių būrio skyrininkas jaunesnysis puskarininkis Vitas Kavaliauskas aiškina taip: „Niekas anais laikais nesiėmė šio darbo. Niekam tai nerūpėjo, todėl ir liko gulėti žemėje ar upėse daugybė minų. Mes dabar turime jas sunaikinti. Tačiau tai reikia daryti taip, kad nenukentėtų aplinkiniai žmonės, objektai“. (Lietuvos aidas Nr. 116)

VILNIAUS POLICININKAI STEBĖJO SKRAI-DANČIĄ LĖKŠTĘ

Kelyje Vilnius – Medininkai budėję du kelių policininkai netoli plento prie Nemėžio gyvenvie-

tės, maždaug už 10-ies kilometrų nuo Vilniaus, pastebėjo keistą šviesos šaltinį danguje.

Pasak policininkų tarnybinio raporto, visiškai tamsiame danguje švytėjo baltos pulsuojančios šviesos apskritimas, periodiškai tai išsiskleidžian-tis į didelį apskritimą, tai susitraukiantis į mažesnį. Apskritimas, pasak policininkų, kybojo maždaug 20-30 metrų aukštyje ir judėjo įvairiomis krypti-mis. Norėdami įsižiūrėti į skraidantį šviesos šaltinį iš arčiau, policininkai paėjęjo maždaug 50 metrų nuo kelio greta jo esančios kūdros link, bet jis tuomet dingo. Švytėjimą policininkai stebėjo maž-daug pusvalandį. Žolėje po šviesa policininkai teigia girdėję neįprastus garsus. Įvykio vieton buvo iškviestos papildomos policijos pajėgos, greito reagavimo būrio „Aras“ ir Civilinės saugos depar-tamento pareigūnai. Tačiau po nuodugnios apžiū-ros, įskaitant radiacijos fono matavimą, nieko neį-prasto neaptikta.

Kaip „Lietuvos aidui“ sakė Vilniaus raj. viešosios policijos vyresnysis komisaras Valenti-nas Juchnevičius, į įvykio vietą buvo iškviesti „Aro“ pareigūnai, nes nebuvo tikrai žinoma, kodėl sklinda garsų. Pasak komisaro, norėta įsitikinti, ar nėra padėta sprogmenų. Toje vietoje, kur buvo pastebėtas NSO, maždaug 10-ies metrų spinduliu truputį nugulusi aukšta žolė. Tačiau, jo nuomone, tai galėjo atsitikti ir dėl lietaus. O žolėje policinin-kų girdėtus garsus, komisaro manymu, galėjo skleisti kūdros gyvūnai. Apklausus vietinius gy-ventojus, nepavyko išsiaiškinti, ar kas nors dar matė NSO. Dėl NSO mačusių policininkų norma-lios sveikatos būklės V. Juchnevičius neturįs abe-jonių. (Lietuvos aidas Nr. 124)

PANOVIŠKIŲ PIENIŲ PYNĖ–REKORDI-NINKĖ

Agentūra „Factum“ prie Lietuvos kultūros fondo į Lietuvos rekordų knygą įrašė naują floristi-kos rekordą. Dvylika pirmų, trečių ir ketvirtų klasių mokinių iš Šakių rajono Panovių pagrindi-nės mokyklos nupynė ilgiausią – 95 m ilgio – pienių pynę.

Šio rekordo idėją savo puslapiuose pasiūlė vaikų žurnalo „Genys“ redakcija. Tai jau šeštasis rekordas, įrašomas į Lietuvos vaikų rekordų knygą, kurį organizavo ši redakcija. (Lietuvos aidas 128)

ŠYPSULIAI

Amerikietis turistas Vilniaus restorane klausia padavėją:

– Kodėl pas jus trys virti kiaušiniai kainuoja tiek pat, kiek iš keturių kiaušinių suplakta kiaušininė?

– Labai paprastai: nesuplaktus kiaušinius galima suskaičiuoti

Lietuvis, prancūzas ir amerikietis ginčijasi, kuri pasaulio šalis turtingiausia.

Prancūzas sako:

– Aišku, Prancūzija! Nė viename pasaulyje krašte nėra tokių puikių vynų ir sūrių!

Amerikietis atsikerta:

– Amerika yra turtingiausia šalis, nes vien savo automobiliais galėtų apdengti visą Prancūziją.

– Įsiterpia lietuvis:

– Niekio panašaus! Turtingiausia šalis yra Sovietų Sąjunga: juk ten visi vagia ir vis dėlto dar šio to yra...

Vedybos – kaip pelių spąstai: kas pateko, nori iš jų ištrūkti, o kas laisvas – į juos patekti.

Motina paklausė savo devynerių metų dukrele, kodėl jos knygutėje tokie blogi pažymiai.

– Mama, ką aš galiu padaryti, kad nesėdžiu arti gabaus mokinio?

Čiurlionio paveiksai, ypač anais laikais, buvo nelengvai suprantami dėl jų abstraktumo. Vienos jo paveikslų parodos metu Tumas-Vaižgantas jam sako:

– Mikalojaus, va, šitą tavo paveikslą su žuvimis tai suvokių ir aš. Gavėnios metu dabar jis ir aktualus...

Vienas kinietis, atšventęs savo vedybinį jubiliejų, buvo paklaustas apie šeimos laimę. Jis taip atsakė:

– Žmona privalo daugiau suprasti savo vyrą, o ji mylėti mažiau, bet vyras privalo daugiau ją mylėti, nors visai jos nesuprasdamas.

Ramų vakarą mažo miestelio gatvėje episkopas dvasininkas sutiko evangelikų dvasininką ir užkalbino:

– Kaip jums sekasi naujosios bažnyčios statyba? Ar gaunate daug paramos iš savo parapiečių?

– Ačiū, viskas neblogai. O gal ir tamsta galėtum paremti mūsų naujosios bažnyčios statybą?

– Aš nebūčiau prieš parėmimą, – sako episkopas, – bet manau, kad mano vyskupas už tai užpyktų.

Kitą rytą evangelikų dvasininkas gauna laišką su 100 dol. čekiu iš episkopų dvasininko. Laiške rašoma:

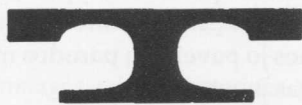
– Jūsų bažnyčios statybos paremti aš negaliu. Mano auka pasinaudokite savo senosios bažnyčios nugriovimui. Tokį darbą aš galiu paremti.

–Pranuk, ką tau gydytojas pasakė? Kokia liga? Kokių vaistų pirashė?

– Blogai, mamyte. Turėsi man kelias vištas nupirkti. Gydytojas sakė, kad aš eičiau gulti su vištomis, o mes jų neturime.

Vatikano laikraščio "L'Osservatore Romano" paskelbtomis žiniomis, 1994 m. sausio 1 d. pasaulyje buvo 404.560 kunigų, iš kurių 260.587 vyskupijų ir 143.973 įvairių vienuolių kunigai. Daugiau kaip 49% visu katalikų gyvena abiejuose Amerikos žemynuose, 30% Europoje, 10% Afrikoje, kiti kituose žemynuose.

TRUMPAI

■ Atkuriamą marijonų gimnaziją Marijampolėje. Jos kuratoriumi ir administratoriumi paskirtas kun. Remigijus Gaidys MIC, studijas bebaigęs Romoje. Šiuo metu Lietuvos marijonų provincijoje yra 36 nariai: 35 kunigai ir 1 brolis. Daugumas marijonų dirba parapijose. Provincijolų yra kun. Pranas Račiūnas MIC.

■ Birželio 11 d. Lietuvoje, "Caritas" senelių namuose, mirė brolis Jonas Bandžiukas SJ, turėjęs "auksinės meistro rankas", padirbęs daug gražių ir meniškų altorių Lietuvos bažnyčioms, talkinęs ir vadovavęs kai kurių bažnyčių remontams.

■ Gegužės 8 d. Kaune įvyko Lietuvos katalikų vargonininkų draugijos centro valdybos susirinkimas Pál. Jurgio Matulaičio namuose, kur juos priėmė kun. K. Senkus. Susirinkime svarstyta opi bendro bažnytinio giedojimo problema, susipažinta su bažnytinės muzikos magistro kun. K. Senkaus, ne per seniausiais grįžusio į Lietuvą, jo pastangomis jau išleisto "Liturginių giesmynų" viensiam giedojimui.

■ Lietuvos Vyskupų konferencijos pareiškime, išleistame birželio mėn. 19 d., raginama dalyvauti rinkimuose ir balsuoti už sąžiningus, dorus, nesaivanaudiškus, tėvynę mylinčius kandidatus į seimą. "Kiekvieno piliečio pareiga dalyvauti rinkimuose, rinkti tautos atstovus ir suteikti jiems įgaliojimus rūpintis visuomenės gerove".

■ Birželio 30 d. Kėdainiuose įvykęs evangelikų reformatų Bažnyčios 349-sis sinodas išrinko naują sinodo kolegijos prezidentą inž. Rimantą Jankūną. Kun. P. Čepas iš Biržų buvo ordinuotas kunigu senjoro pareigoms.

■ Konstancija Zakarauskiene, kun. Antano Zakarausko, buv. Švč. M. Marijos Gimimo par. Marquette Parke klebono, motina, liepos 9 d. sulaukė 100 m. amžiaus.

■ Amerikos Lietuvių Romos katalikų kunigų vienybės kunigai, susirinkę birželio 12 d. į eilini

posėdį Putname, CT, pasiuntė Lietuvos kunigams sveikinimą, jame pasidžiaugdami, kad daugelis iš jų ir toliau ištvermingai kovoja dėl vienybės, geresnės savo krašto būklės ir ypač dėl dvasinio savo šalies atsinaujinimo.

■ Balandžio 20-28 d. Kaune. Pal. arkiv. Jurgio Matulaičio namuose vyko Nekaltai Pradėtosios Švč. M. Marijos Vargdienių seselių kongregacijos vyriausioji ir Lietuvos provincijos kapitulos. Kapitulos narės priėmė atnaujintą vienuolijos konstituciją, vyriausiąja vienuolijos vadove išrinko ses. Albiną Pajerskaitę, o Lietuvos provincijos vyresniąja ses. Danutę Saboniūtę. Amerikos provincijai (putnamietėms) šiuo metu vadovauja ses. Paulė Savickaitė.

■ Geg. 12 d. vysk. Juozas Žemaitis MIC pašventino Alytuje naujai statomos Marijos Kriškionių Pagalbos bažnyčios pamatus ir suteikė maždaug 200 žmonių Sutvirtinimo sakramentą.

■ Vokiečiai, 1944 m. traukdamiesi iš Lietuvos, susprogdino Dotnuvos Žemės Ūkio akademijos rūmus ir bendrąbutį, o grįžę bolševikai nugriovė bažnyčią. Dabar tos apylinkės (ji vadinasi Akademija) katalikų iniciatyvinė grupė, vadovaujama kun. Virginijaus Vaitkaus, nori atstatyti sugriautąją šventovę ir prašo tiek Lietuvos, tiek užsienio lietuvių, ypač agronomų, paramos.

■ Geg. 9 d. Kaune įvyko Lietuvos Ekumeninės Bažnyčių Tarybos susirinkimas. Pranešimą skaitė tarybos prez. liuteronų vysk. Jonas Kalvanas, buvo aptarti ekumeniniai aspektai pop. Jono Pauliaus II laiške "Trečiajam tūkstantmečiui artėjant".

■ Lietuvos Vyčių 83-sis suvažiavimas – seimas šiais metais įvyko Brocktone, MA, rugpjūčio 7-11 d.

■ Švenčiant Lietuvos bažnytinės provincijos 70 m. jubiliejų, arkiv. Sigitas Tamkevičius SJ Kauno kunigų seminarijoje pateikė pranešimą, kuriame buvo paliesti svarbiausi ir aktualiausi dabarties ir ateities Lietuvos Bažnyčios klausimai: katekezė, kunigų ruošimas, kunigų gyvenimo atnaujinimas, šeimų sielovada, pasauliečiai, jaunimo sielovada, Dievui paskirtas gyvenimas, liturgijos atnaujinimas, masinės komunikacijos priemonės, socialinė ir karitatyvinė veikla, sektos, Bažnyčia ir visuomeninis gyvenimas, ekumenizmas.

Juozas M.

“Laiškų lietuviams” rašinių konkursas

Šiam konkursui siūlome temas pasirinkti iš septynių didžiųjų nuodėmių arba iš septynių jas atitinkančių didžiųjų dorybių. Galima rašyti ir beletristine forma, tik būtinai atsakyti į pasirinktą temą.

Didžiosios nuodėmės: 1. Puikybė, 2. Godumas, gobšumas, 3. Paleistuvavimas, gašlumas, 4. Pavydas, 5. Piktumas, rūstumas, 6. Nesaikingumas valgant ar geriant, 7. Tingėjimas.

Didžiosios dorybės: 1. Nuolankumas, 2. Dosnumas, 3. Skaistumas, 4. Meilingumas, artimo meilė, 5. Romumas, švelnumas, 6. Susivaldymas valgant ar geriant, 7. Uolumas, darbštumas, pamaldumas.

Straipsnio apimtis suaugusiems — maždaug 4-6 mašinėlė rašyti puslapiai, jaunimo gali būti trumpesni. Jaunimui priklausys tik viduriniųjų ir kitų tolygių mokyklų moksleiviai. Konkursas baigsis 1997 m. vasario mėn. 16 d.

Straipsniai pasirašomi slapyvardžiu, į atskirą vokelį (ant kurio užrašomas tik slapyvardis) įdedama tikroji autoriaus pavardė, adresas ir telefonas. Vokelis kartu su straipsniu įdedamas į didesnę voką ir siunčiamas redakcijai šiuo adresu: “Laiškai lietuviams”, 2345 W, 56th St., Chicago, IL 60636, USA.

1994 metų balandžio mėnesio *Laiškų lietuviams* numerį buvome iliustravę dail. Zuzanos Pranaitytės (sesės Augustinos) meno kūrinių nuotraukomis. Dar turėjome užsilikusių keletą jos skulptūros darbų, kuriais iliustruojame ir šį numerį. Savo skulptūroms ji daugiausia vartoja medį, marmurą, terakotą, gipsą, akmenį. Vilniuje galima pasigėrėti jos sukurtu menišku angeliuku ant Šv. Kazimiero bažnyčios tabernakulio didžiajame altoriuje.

Svarbus pranešimas

Paštas vis didina mokesť už įvairius siuntinius. Laimė, kad specialus tarifas taikomas periodiniams leidiniams. Pirmiau jis buvo vadinamas II klasės, o dabar – periodinių leidinių tarifu. Jis yra gerokai mažesnis už siunčiamą paštą I klase. Jeigu šios privilegijos neturėtume, žurnalo leidimas būtų neįmanomas, nes pašto išlaidos būtų per didelės. Tačiau už tą privilegiją reikia griežtai laikytis kai kurių pašto nustatytų taisyklių. Jeigu jų nesilaikysi, toji privilegija gali būti atimta. Kartkartėmis pašto atstovai ateina pas leidėjus ir labai kruopščiai tikrina kartoteką.

Pasibaigus prenumeratai ir jos neatnaujinus, dar leidžiama žurnalą siųsti tris mėnesius. Jei per tą laiką neatnaujinama, siuntinėjimą reikia sustabdyti. Tad labai prašome tuoj atnaujinti, kai tik gaunate pranešimą. Tai paprastai būna prieš Naujus metus. Jeigu toliau nebenorite prenumeratos pratęsti, tuoj mums apie tai praneškite. Jeigu pirmą kartą žurnalą užsisakote arba kitiems užsakote, parašykite, kad tai naujas skaitytojas. Aiškiai parašykite savo ar kito skaitytojo adresą, neužmiršdami miesto kodo. Kai persikeliate gyventi į kitą vietą, kuo skubiausiai praneškite savo naują adresą.

Nuo ateinančių metų sausio 1 dienos *Laiškų lietuviams* metinė prenumerata visur bus 20 dol. (būtinai amerikietiška valiuta).

LAIŠKAI LIETUVIAMS–Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius–Juozas Vaišnys, SJ. Redaktoriaus pavaduotojas–Algirdas Paliokas, SJ. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė. Techn. redaktorius–dr. Jonas Boguta. Administratorė–Marija A. Jurkutė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636–1098 Tel. (312) 737-8400. FAX (312) 737-0486. “Draugo” spaustuvė. Metinė prenumerata–15 dol., atskiras numeris–1,50 dol.